

NORSKE
HISTORIEDAGER

FAGBOKFORLAGET

HISTORIKERNE I SAMFUNNET

KRISTIANSAND 1.-3. JUNI 2018

Institutt for religion, filosofi og historie
HIFO Agder

Norske historiedager 2018

Norske historiedager 2018 arrangeres av:

Institutt for religion, filosofi og historie, Universitetet i Agder

HIFO Agder, Den norske historiske forening

Med støtte fra:

Stiftelsen Fritt ord

Fakultet for humaniora og pedagogikk, Universitetet i Agder

Fagbokforlaget

Cappelen Damm Akademisk

Museumsforlaget

Det norske Samlaget

Kristiansand Kommune

Velkommen til Kristiansand!

Det er med stor glede vi ønsker alle deltakere hjertelig velkommen til Norske historiedager 2018 i Kristiansand. Årets konferanse er organisert av Institutt for religion, filosofi og historie ved Universitetet i Agder (UiA) og Den norske historiske forening (HIFO). Med *Historikerne i samfunnet* som overordnet tema ønsker vi å invitere til en bred diskusjon om historiefagets samfunnsrelevans. Temaets aktualitet har nedfelt seg i flere innmeldte sesjoner, blant annet om «Offentligheten og de skjulte historiene», «Museene og den brennaktuelle fortida» og «Historikeren som samfunnsaktør i Danmark-Norge på 1700-tallet».

Som alltid speiler årets program også bredden og mangfoldet i norsk historieforskning. En paneldebatt, fire plenumsforedrag, åtte frie foredrag og over 30 sesjoner skulle gi noe å glede seg til. Men historiedagene er ikke bare foredrag og friske diskusjoner. Det skal også være spennende ekskursjoner og festlig lag med gode kolleger. Vi ønsker alle deltakere tre trivelige dager i Kristiansand.

Vi vil takke alle som har bidratt til å gjøre denne konferansen mulig, fra foredragsholdere og sesjonsansvarlige til det frivillige studentkorpset som arbeider gratis for den gode saks skyld. Takk til HIFO og til fjorårets arrangør ved NTNU i Trondheim for gode råd under forberedelsene.

Konferansen har mottatt støtte fra Fritt Ord, Kristiansand kommune og Fakultet for humaniora og pedagogikk ved UiA.

Velkommen til tre spennende og inspirerende dager!

Harald Rinde

Leder for arrangementskomiteen

Komite

Harald Rinde, UiA, leder

Berit Eide Johnsen, UiA

Gunhild Aaby, HIFO Agder/Vest-Agder-museet

Thomas V. H. Hagen, HIFO Agder/Arkivet freds- og menneskerettighetssenter

Vidar Fagerheim Kalsås, UiA/HIFO Agder

Charlie Emil Krautwald, UiA

Trond Bjerkås, UiA

Innhold

Hovedprogram.....	1
Inviterte foredragsholdere	3
Program - sesjoner og frie foredrag.....	5
Romoversikt	10
Sesjoner	11
Frie foredrag.....	47
Ekskursjoner.....	54
Årsmøte HIFO.....	59
Informasjon	60
Deltagere	62

Hovedprogram

Program for Norske Historiedager, Kristiansand, 1.-3. juni 2018

Konferansested: Universitetet i Agder, Campus Kristiansand, Gimlemoen

Fredag 1. juni

Tidspunkt

0800-1000	Registrering
1000-1030	Åpning av konferansen ved rektor Frank Reichert, UiA Musikalsk innslag ved fløytekvartetten ved UiA: Vincent Kok, Irina Emelianova, Frida Hovdar og Ane Sunde.
1030-1300	Plenumssesjon: Historikerne i samfunnet Professor Judith Rainhorn, Université Paris 1 Panthéon-Sorbonne: <i>Bodies at Stake: History of Environment and Public Health as a Field of Practice and Responsibility</i> Førsteamanuensis, dr. Christa Wirth, UZH/UiA: <i>Migrations and Nations: Historical Perspectives on Current Border Crossings</i> Seniorforsker Stein Tønnesson, PRIO: <i>Principles for a Peaceful Approach to the Past</i>
1300-1400	Lunsj
1400-1600	Parallelle sesjoner
1600-1615	Pause
1615-1700	Frie foredrag
1715-1900	Årsmøte i Den norske historiske forening
2000-	Mottakelse, Kristiansand rådhus

Lørdag 2. juni

Tidspunkt

0900-1100	Parallelle sesjoner
1100-1115	Pause
1115-1230	Paneldebatt: Historikerne i det norske samfunnet Panel: Einar Niemi, UiT; Hilde Gunn Slottemo, Nord Universitet; Einar Lie, UiO; Marthe Hommerstad, HIFO. Ordstyrer: Jon P. Knudsen, UiA
1230-1330	Lunsj
1330-1530	Parallelle sesjoner

1530-1830	Ekskursjoner
1930-	Festmiddag, Klubben selskapslokale Musikalsk innslag ved Sigrid Rekve og band.

Søndag 3. juni

Tidspunkt

1000-1200	Parallelle sesjoner
1200-1215	Pause
1215-1315	Plenumssesjon - avslutningsforedrag Professor Antoon de Baets, Universitetet i Groningen/Network of Concerned Historians: <i>Principles for a Human Rights Approach to the Past</i>
1315-1330	Avslutning
1330-	Lunsj og avreise

Inviterte foredragsholdere

Judith Rainhorn

Judith Rainhorn er professor i sosialhistorie ved Université Paris 1 Panthéon-Sorbonne og medlem av Centre d'histoire sociale du XXe siècle. Hun er alumna ved École normale supérieure (Paris) og æresmedlem ved Institut universitaire de France. Hennes

forskningsområder omfatter miljøhistorie, helsehistorie og arbeidslivshistorie. Noen av hennes nyere utgivelser er: *A History of the Workplace: Environment and Health at Stake*, London, Routledge, 2014 (med Lars Bluma) og *Santé et travail à la mine, XIXe-XXIe siècles*, Presses universitaires du Septentrion, 2014. Under utgivelse i 2018, *Poison légal. Une histoire sociale, politique et sanitaire de la céruse et du saturnisme professionnel (XIX-XXe siècle)*, Paris, Presses de Sciences Po.

Christa Wirth

Christa Wirth er postdoktor ved Universitetet i Zürich (UZH), Sveits. 1. juni tiltrer hun en stilling som førsteamanuensis i historie (1750- i dag) ved Universitetet i Agder, Kristiansand. Hun er assosiert medlem av Zentrum Geschichte des Wissens ved ETH Zurich/UZH. Forskningsområdene

hennes er migrasjonshistorie, kunnskapshistorie og minnestudier. Noen av hennes nyere publikasjoner er: *Memories of Belonging: Descendants of Italian Migrants to the United States, 1884-Present*, Leiden/Boston, Brill, 2015, og *Der kalte Krieg: Kältegrade eines globalen Konflikts (Nach Feierabend: Zürcher Jahrbuch für Wissensgeschichte)*, Berlin/Zurich, Diaphanes, 2017 (sammen med Silvia Berger Ziauddin og David Eugster), og *The Creation of a Postcolonial Subject: The Chicago and Ateneo de Manila Schools and the Peace Corps in the Philippines, 1960-1970*, i: *The Journal of the History of the Behavioral Sciences*, 2018.

Stein Tønnesson

Stein Tønnesson er seniorforsker og tidligere direktør (2001-2009) ved Peace Research Institute Oslo (PRIO). Han har forsket mye på asiatisk samtidshistorie og er en mye brukt kommentator i norske og internasjonale medier på saker om fred og

konflikt. I årene 2011-2016 ledet han et forskningsprogram ved Universitetet i Uppsala som søkte å forklare hvorfor Øst-Asia, etter en lang rekke kriger og menneskeskapte katastrofer i perioden fra 1839 til 1979, gikk inn i en periode med det han kaller «utviklingsfred». Dette redegjør han for i boka *Explaining the East Asian Peace: A Research Story*, Copenhagen: NIAS Press, 2017. Han arbeider nå med en bok om revolusjon, krig og fred i Indokina og har flere forskningsprosjekter under arbeid i Myanmar.

Antoon De Baets

Antoon De Baets er professor i historie, etikk og menneskerettigheter ved Universitetet i Groningen, Nederland. Han har skrevet 185 publikasjoner, inkludert *Responsible History* (Berghahn 2009). Hans siste publikasjon er “The United Nations Human Rights Committee’s View of the Past,” kapittel 1

i *Law and Memory* (Cambridge 2017). Siden 1995 har han koordinert Network of Concerned Historians. Han arbeider for tiden med *Varieties in the Censorship of History*, en bok om voldelige former for sensur og motstanden mot dem (Routledge 2018). Han skriver også om forholdet mellom historieskriving og demokrati, og de juridiske rammene knyttet til historieskrivingen. Se en fullstendig CV på concernedhistorians.org/va/cv.pdf.

Program - sesjoner og frie foredrag

Parallelle sesjoner 1, fredag 1. juni kl. 1400-1600

Sesjon 1 – Aud. B1 018

Arkivenes samfunnsrolle – og framtid

Sesjonsansvarlige: Marthe Hommerstad og Thomas V. H. Hagen, HIFO

Sesjon 2 – Aud. B1 007

Historiske epidemier som kilde til beredskap mot fremtidige epidemier

Sesjonsleder: Sverre-Erik Mamelund, OsloMet

Sesjon 3 – Aud. B2 001

Offentligheten og de skjulte historiene

Sesjonsledere: Ola Svein Stugu, NTNU og Marie Smith-Solbakken, UiS

Sesjon 4 – Aud. B2 002

The Shipping News

Sesjonsledere: Finn-Einar Eliassen, USN og Egil Harald Grude

Sesjon 5 – Aud. B2 004

Kart som historiske kilder

Sesjonsleder: Erling Sandmo, UiO

Sesjon 6 – Aud. B2 006

Bønder og embetsmenn i kvar si verd?

Sesjonsleder: Atle Døssland, HiVolda

Sesjon 7 – Rom F1 023

Nordiske perspektiver på det økologiske gjennombruddet rundt 1970

Sesjonsleder: Håvard Brede Aven, OsloMet

Sesjon 8 – Rom F1 031

Vassdragsforvaltning i historisk perspektiv

Sesjonsleder: Yngve Nilsen, HVL

Frie foredrag, fredag 1. juni, 1615-1700

Foredrag 1 – Aud. B1 018

Marx i 200, Frank Meyer, Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek

Foredrag 2 – Aud. B1 007

Kva skjer med historie i den pågåande fag/læreplanfornyinga? Roar Madsen, NTNU

Foredrag 3 – Aud. B2 001

Mary Wollstonecraft på Sørlandet, Gunnar Molden, Næs Jernverksmuseum

og

Kamp om rett lære. Saker for domkapitlet i Kristiansand i 1690-åra, Margit Løyland, Riksarkivet

Foredrag 4 – Aud B2 002

Haakon Lies propagandakrig, Eirik Wig Sundvall, UiA

og

NKP og religionen 1944-1950, Nils Ivar Agøy, HiSØ

Foredrag 5 – B2 004

Medaljens forside. Krigsskolen og Den militære høyskolen som dannelsessentra, 1814-1850, Roald Berg, UiS

Foredrag 6 – B2 006

Sannhetskommisjonen, samene og det norske, germanske herremennesket, Steinar Pedersen

Foredrag 7 – Rom F1 023

Eit glimt frå brennerihistoria på Vestlandet, Jorunn Ingeborg Aarsby

Foredrag 8 – Rom F1 031

Det økonomiske landssvikoppgjøret i Norge etter 1945, Morten Rimstad Bentsen, Oslo skolen

Parallelle sesjoner 2, lørdag 2. juni, kl. 0900-1100

Sesjon 9 – Aud. B1 018

Sosialdemokratiets nedgang I

Sesjonsledere: Frank Meyer, Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek og Knut Kjeldstadli, UiO

Sesjon 10 – Aud. B1 007

Deadly Dreams – the Cultural History of Poison I

Sesjonsleder: May-Brith Ohman Nielsen, UiA

Sesjon 11 – Aud. B2 001

Byhistorie for byfolk, med byfolk, av fagfolk og bysbarn

Sesjonsleder: Tor Egil Førland, UiO

Sesjon 12 – Aud. B2 002

Skole, utdanning, nasjon og union 1814–1905 – debatter, konflikter og kontakter

Sesjonsleder: Ruth Hemstad, Nasjonalbiblioteket/UiO

Sesjon 13 – Aud. B2 004

Kva er og kva skjer innanfor historie i skule og lærarutdanning?

Sesjonsledere: Roar Madsen, NTNU, Hilde Gunn Slottemo, Nord Universitet og Sissel Rosland, HVL

Sesjon 14 – Aud B2 006

Psykatrihistorien og samfunnet

Sesjonsleder: Øyvind Thomassen, NTNU

Sesjon 15 – Rom F1 023

Hva skal vi med personmuseer: Aktualiserende eller tilbakeskuende historiefortellinger?

Sesjonsleder: Ulrike Spring, UiO/HVL

Sesjon 16 – Rom F1 031

Historieforskning i utvalg

Sesjonsleder: Nik. Brandal, HiVolda

Sesjon 17 – Rom B3 004

Krigsseilere fra to verdenskriger

Sesjonsleder: Elisabeth Koren, Norsk Maritimt Museum

Parallelle sesjoner 3, lørdag 2. juni, kl. 1330-1530

Sesjon 18 – Aud. B1 018

Sosialdemokratiets nedgang II

Sesjonsleder: Frank Meyer, Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek og Knut Kjeldstadli, UiO

Sesjon 19 – Aud. B1 007

Deadly Dreams – the Cultural History of Poison II

Sesjonsleder: May-Brith Ohman Nielsen, UiA

Sesjon 20 – Aud. B2 001

Perception and practice in early modern cross-cultural interaction

Sesjonsleder: Carl Fredrik Feddersen, UiA

Sesjon 21 – Aud. B2 002
Min familie i historien
Sesjonsleder: Sylvi Egeland saa

Sesjon 22 – Aud B2 004
«Først kom havna». Havnenes betydning for byutviklingen i Norge
Sesjonsleder: Wilhelm Karlsen, Nord Universitet

Sesjon 23 – Aud B2 006
Kirken i den tidlig-moderne staten
Sesjonsleder: Trond Bjerkås, UiA

Sesjon 24 – Rom F1 023
Museene og den brennaktuelle fortida
Sesjonsleder: Torleif R. Hamre, Eidsvoll 1814/NM

Sesjon 25 – Rom F1 031
Kroppene i historien
Sesjonsleder: Kari H. Nordberg, HSN

Sesjon 26 – Rom B3 004
«Krigen» som slagmark og tilfluktsrom
Sesjonsledere: Stian Bones og Sigurd Sørle

Parallelle sesjoner 4, søndag 3. juni, kl. 1000-1200

Sesjon 27 – Aud. B1 018
Gjensyn med 1968 – 50 år etter
Sesjonsledere: Odd Arvid Storsveen, UiO og James Godbolt, HiSN

Sesjon 28 – Aud. B1 007
Mellom teknokrati og demokrati: Ekspertenes rolle i samfunnsutviklingen
Sesjonsledere: Trond Erlien, UiB og Pål Nygaard, BI

Sesjon 29 – Aud. B2 001
Norsk historie i samfunnet - hvordan nå frem i det digitale universet?
Sesjonsleder: Ellen Cathrine Lund, norgeshistorie.no

Sesjon 30 – Aud B2 002
Historikeren som samfunnsaktør i Danmark-Norge på 1700-tallet
Sesjonsleder: Håkon Evju, UiO

Sesjon 31 – Aud B2 004

Den kunnskapshistoriske vendingen

Sesjonsleder: Erling Sandmo, UiO

Sesjon 32 – Aud B2 006

Kampen om virkelighetsbildene: med ideologisk perspektiv på norsk okkupasjonshistorie og dens samtidsrelevans

Sesjonsleder: Thomas V. H. Hagen, Arkivet freds- og menneskerettighetssenter

Sesjon 33 – Rom F1 023

Statsreligion, religionsfrihet og religionspolitikk

Sesjonsleder: Per Kristian Aschim, Presteforeningen

Sesjon 34 – Rom F1 031

Historie og helse

Sesjonsleder: Gunnar Thorvaldsen, UiT

Romoversikt

Rom	B1 018	B1 006	B1 007	B2 001	B2 002	B2 004	B2 006	F1 023	F1 031	B3 004
Fredag										
10.00-10.30	Åpning av konferansen									
10.30-13.00	Plenumsesjon									
14.00-16.00	Arkivenes samfunnsrolle – og framtid		Historiske epidemier som kilde til beredskap mot fremtidige epidemier	Offentligheten og de skjulte historiene	The Shipping News	Kart som historiske kilder	Bønder og embetsmenn i kvar si verd?	Nordiske perspektiver på det økologiske gjennombruddet rundt 1970	Vassdragsforvaltning i historisk perspektiv	
16.15-17.00	Marx i 200		Kva skjer med historie i den pågående fag/læreplanforvyinga?	Mary Wollstonecraft på Sørlandet, og Kamp om rett lære. Saker for domkapitlet i Kristiansand i 1690-åra	Haakon Lies propagandatrilog og NKP og religionen 1944-1950	Medaljeens forside. Krigsskolen og Den militære høyskolen som dannelsestrin, 1814-1850,	Sannhetsskissjonen, samene og det norske germanske herremennesket	Eit glimt frå brenneri-historia på Vestlandet rundt 1970	Det økonomiske landsvikoppgjøret i Norge etter 1945	
Frie foredrag										
17.15-19.00		Årsmøte i HIFO								
Lørdag										
09.00-11.00	Sosialdemokratiets nedgang I		Deadly Dreams – the Cultural History of Poison I	Byhistorie for byfolk, med byfolk, av fagfolk og bysbarn	Skole, utdanning, nasjon og union 1814–1905 – debatter, konflikter og kontakter	Kva er og kva skjer innanfor historie i skule og lærarutdanning?	Psykiastrhistorien og samfunnet	Hva skal vi med persommuseer?	Historieforskning i utvalg	Krigsseilere fra to verdenskriger
11.15-12.30	Paneldebatt									
13.30-15.30	Sosialdemokratiets nedgang II		Deadly Dreams – the Cultural History of Poison II	Perception and practice in early modern cross-cultural interaction	Min familie i historien	«Først kom havna». Havnens betydning for byutviklingen i Norge	Kirken i den tidlige moderne staten	Museene og den brennmuseer fortida	Kroppene i historien	«Krigen» som slagmark og tilflyktsrom
Søndag										
10.00-12.00	Gjensyn med 1968 – 50 år etter		Mellom teknokrati og demokrati: Ekspertenes rolle i samfunnsutviklingen	Norsk historie i samfunnet - hvordan nå frem i det digitale universet?	Historikeren som samfunnsaktør i Danmark-Norge på 1700-tallet	Den kunnskaps-historiske vendingen	Kampen om virkelighetsbildene: med ideologisk perspektiv på norsk okkupasjonshistorie	Statsreligion, religionsfrihet og religionspolitikk	Historie og helse	
12.15-13.15	Plenumsesjon									
13.15-13.30	Avslutning									

Sesjoner

Sesjon 1

Arkivenes samfunnsrolle – og framtid

Sesjonsleder: Thomas V. H. Hagen, HIFO

Fredag kl. 14.00-1600. Aud. B1 018

«Arkiva er vårt felles, kollektive minne som blir forvalta på vegner av samfunnet».
Meld. St. 7 (2012-2013)

«Archives are an essential part of the heritage of any national community. They not only document the historical, cultural and economic development of a country and provide a basis for a national identity, they are also a basic source of evidence needed to assert the rights of individual citizens.»
UNESCO, 1976

«Archives constitute the memory of nations and societies, shape their identity and are a cornerstone of the information society. By providing evidence of activities and decisions they provide continuity to organizations and justification of their rights, as well as those of individuals and states. By guaranteeing citizens' right of access to official information and to knowledge of their history, archives are fundamental to democracy, accountability and good governance.»
ICA – International Council on Archives, Constitution 2012

De siste årene har Arkivverkets omorganisering ført til mye oppmerksomhet og engasjement fra historikerlauget, og det har vært en klar bekymring for hvordan denne omorganiseringen vil påvirke forskernes hverdag, både i arkivene og som eksterne brukere.

Vi ønsker i denne paneldebatten å åpne for en bredere diskusjon om arkivenes fremtid. For det første vil vi diskutere forskningens rolle og betydning i arkivene. Hva ønsker vi at arkivene skal være i fremtiden for forskere? Hva vil det bety for eksterne brukere at den faghistoriske og arkivfaglige kompetansen i arkivene reduseres? Og hvordan mener arkivene selv at de skal forholde seg til forskere?

For det andre vil vi diskutere hvordan arkivene kan sikre kulturarven i en digital fremtid. Hva vil skje med de elektroniske spor vi etterlater oss i dag?

I panelet:

Ranveig Låg Gausdal, byarkivar, Byarkivet i Oslo

Åsmund Svendsen, frilanshistoriker, forfatter av *Arkivet: En beretning om det norske riksarkivet 1817-2017*

Kjetil Reithaug, statsarkivar i Kristiansand/fagdirektør for dokumentasjonsforvaltning, Arkivverket

Ola Teige, HVO

Marthe Hommerstad, leder i HIFO

Ordstyrer:

Liv Ramskjær, generalsekretær i Norges museumsforbund

Sesjon 2

Historiske epidemier som kilde til beredskap mot fremtidige epidemier

Sesjonsleder: Sverre-Erik Mamelund, OsloMet

Fredag kl. 14.00-16.00. Aud. B1 007

Det historiske perspektivet i studier av epidemier er viktig i den aktuelle samfunnsdebatten om beredskapsplanlegging. Historikerne har likevel ikke alltid vært villige til å bruke sine data for å si noe om fremtiden. På influensafeltet har imidlertid statistikere, biologer og medisinske benyttet historiske data for å predikere hva som kan komme av nye influensapandemier. Ofte uten å ta hensyn til historisk kontekst og med manglende kjennskap til kvaliteten på de historiske data. På den annen side: pågående debatter om beredskapsplanlegging for infeksjonssykdommer kan også påvirke den historiefaglige praksisen på feltet. Ny biologisk kunnskap om influensa eller andre infeksjonssykdommer er selvfølgelig viktig å ta høyde for i analyser av mekanismene for sosial ulikhet i sykkelighet og dødelighet under historiske pandemier. Potensialet for ny kunnskap om konsekvensene og responsen på historiske pandemier er trolig størst når historiske, sosiale og biologiske mekanismer forskes på samtidig.

I denne sesjonen vil vi markere at det er 100 år siden influensapandemien *Spanskesyken* tok liv av minst 50 millioner på verdensbasis og 15 000 i Norge.

Deltakere:

May-Brith Ohman-Nielsen, UiA:

«Spanskesyken internasjonale historiografi»

Ole Georg Moseng, Høgskolen i Sørøst-Norge:

«Pestepidemier før og nå»

Thor Einar Isaksen:

«Pressedekningen av spanskesyken i fem ulike land»

Sverre-Erik Mamelund, Høgskolen i Oslo og Akershus:

«Sosial ulikhet – en glemt faktor i beredskapsplanlegging mot pandemisk influensa»

Steinar Aas, Universitetet i Nord:

«Spanskesjuka 1918–1919 – den siste store pandemien»

Sesjon 3

Offentligheten og de skjulte historiene

Sesjonsledere: Ola Svein Stugu, NTNU og Marie Smith-Solbakken, UiS

Fredag kl. 14.00-16.00. Aud. B2 001

Alle som driver med profesjonell historie i en eller annen form, kjenner eksempler på hendelser, temaer eller tilnærminger som innledningsvis ikke har vakt spesiell faglig oppmerksomhet, men som senere har blitt gjenstand for omfattende interesse. Denne sesjonen vil gå gjennom et utvalg eksempler på dette, og stille spørsmål både ved hvorfor eksemplene lenge har blitt liggende i skyggen og hvorfor de på ett eller annet tidspunkt har blitt gjenstand for forskning og publisering. I en oppsummerende del vil sesjonen drøfte i hvilken grad slike eksempler har noe felles, og hva det i så fall måtte være. Blant annet vil det bli drøftet i hvor stor grad og i hvilke tilfeller en usynliggjøring kan henge sammen med at myndigheter og

andre maktinstanser har hatt interesse av at bestemte fortellinger blir vedlikeholdt og ført videre mens andre blir holdt i skyggen.

En sentral tilnærming under sesjonen vil være å se på forholdet mellom forskningen og en større offentlighet. Alle eksemplene er tatt fra hendinger eller temaer som etter å ha ligget i skyggen, på ett eller annet tidspunkt har kommet i offentlighetens søkelys eller til og med er i ferd med å inngå i en offentlig standardfortelling. Fra faglig perspektiv vil det blant annet være interessant å drøfte i hvor stor grad faghistorikernes interesse for bestemte temaer framstår som en refleks av forskyvninger i offentligheten, samt hvilken rolle forskning og faglige publiseringer har hatt for hvor offentlighetens lyskaster har blitt rettet.

Deltakere:

Ola Svein Stugu, NTNU:

«Lyskastar og mørklegging; den andre verdskrigen i norsk minnekultur»

Eg arbeider for tida med ei større oversikt med dette som arbeidstittel, og vil under sesjonen presentere eit rammeverk for arbeidet. Sentralt spørsmål er både kva slags forskuvingar ein kan observere i minnekulturen over tid, og korleis desse forskuvingane kan forklarast. Oversikta vil også freiste dra opp eit felles teoretisk rammeverk for sesjonen.

Marie Smith-Solbakken, Universitetet i Stavanger:

«Alexander L. Kielland-ulykken i norsk offentlighet – en oppsummering»

I norsk offentlighet har en fortelling som ble etablert i en tidlig fase etter Alexander L. Kielland-ulykken, blitt konserveret og vedlikeholdt helt til det siste. Alternative fortellinger har i liten grad sluppet til, og mange overlevende og andre som var tett innpå ulykken har opplevd å ikke bli lyttet til og tatt på alvor. Det har fått konsekvenser både for oljearbeidernes identitet, for deres forhold til næringen og for tilliten til vår partssammensatte styringsmodell. Et historisk forskningsprosjekt har forsøkt å gi stemme til de alternative fortellingene.

Sondre B. Hvam, Flyhistorisk museum, Sola:

«Backfire; Norske jagerflyulykker under den kalde krigen»

Mellom 1950 og 1972 omkom det 161 norske jagerpiloter i Luftforsvarets tjeneste. Det vil i snitt si én norsk jagerpilot hver halvannen måned. I nyere tid har ingen andre norske profesjoner hatt tilsvarende høye dødstall i tjeneste og samtidig unngått offentlig oppmerksomhet. Hvordan kan vi forklare at tapet av jagerpiloters liv har fått så liten oppmerksomhet sammenlignet med andre yrkesgrupper (f.eks. i Nordsjøen) og hvilke spor har jagerflygerne satt igjen?

May-Brith Ohman Nielsen, Universitetet i Agder:

«Giftstoffer og plantevernmidler som skjult historie»

Giftstoffer mot insekter og uønskede vekster har vært en del av jordbruket, skogbruket og hagebruket siden 1800-tallet, ja, i noen tilfeller enda lengre. Fra 1940-årene av kom nye syntetiske plantevernmidler på markedet og ble produsert og anvendt i et helt nytt omfang, i langt flere sammenhenger og av langt større grupper. Denne utviklingen brakte frem noen av de verste giftstoffene verden har sett og noen av de farligste stoffene som har vært tilstede i menneskers hverdag. Hvordan har jordbrukshistorie, skogbrukshistorie og hagebrukshistorie forholdt seg til det?

Trond Risto Nilssen, NTNU:

«Overgangsregimet i norske fangeleirer og fengsler våren 1945»

Blant de praktiske utfordringene som legale norske myndigheter stod overfor da okkupasjonen tok slutt, var at politi og fengselsvesen ikke var godt nok forberedt på å håndtere mistenkte landssvikfanger som fylte opp fengsler, hjelpefengsler og leirer. Situasjonen var i det hele tatt uklar mellom tyskere og nordmenn, tyskere og allierte krigsfanger og fangevoktere og landssvikfanger, og ikke alle løsninger som ble valgt i en kaotisk situasjon, var like vellykkede og gjennomtenkte. I litteraturen om frigjøringen er det skrevet lite om hvordan disse utfordringene ble forsøkt løst. Hva er grunnen til at disse sidene ved overgangsregimet har fått så lite oppmerksomhet i forskningslitteraturen og i offentligheten?

Jon Reitan, Nord Universitet:

«Møter med holocaust: Erindring og glemsel i norsk etterkrigskultur»

I dette innlegget vil jeg drøfte de lange linjene av utvikling og endring i den norske minnekulturen om holocaust etter andre verdenskrig: I hvor stor grad har holocaust vært et taushetsbelagt tema i norsk offentlighet etter 1945? På hvilke måter har norske møter med holocaust forandret seg over sju tiår? Er det riktig, som det blant annet hevdes i en anmeldelse av Marte Michelets bok "Den største forbrytelsen" (2014), at historien om det norske holocaust "stort sett har ligget i skyggen"?

Sesjon 4

The Shipping News

Sesjonsledere: Finn-Einar Eliassen og Egil Harald Grude

Fredag kl. 14.00-16.00. Aud. B2 002

Temaet for sesjonen er nye og/eller lite kjente maritime næringer og prosjekter for 1700- og 1800-tallet. Sesjonen vil bestå av en kort innledning, ett innlegg om innenriksk sjøfart med fokus på malmtransport, to innlegg om skipsverft – ett om havarinæringen, ett om skipsbygging – og to presentasjoner av tverrfaglige samarbeidsprosjekter mellom museer og universiteter/høgskoler – ett om istransporten og ett om jektefarten. Geografisk favner sesjonen stort sett hele Kyst-Norge, med tydelige internasjonale perspektiver.

Det vil bli seks presentasjoner, hver på ca. 15 minutter, og ca. fem minutter til spørsmål og kommentarer til hver av presentasjonene.

Deltakere:

Finn-Einar Eliassen, USN:

«Innledning: Maritime samfunn rundt Nordsjøen i tidlig nytid»

Innlegget gir et forsøk på en definisjon av maritime samfunn, og vil skissere noen sentrale problemstillinger i feltet, basert på enkelte bidrag til historien om maritime samfunn i ulike land og regioner rundt Nordsjøen og Skagerrak-Kattegat i tidlig nytid.

Nora Rodin:

«Sjøtransport av malm på Sør- og Østlandet i siste halvdel av 1700-tallet»

Innenriksk sjøtransport av jernmalm utgjorde en helt egen gren innenfor sjøfarten på Sør- og Østlandet i siste halvdel av 1700-tallet. De fleste norske jernverkene hadde i denne perioden gruver på de store jernmalmfeltene ved Arendal, Kragerø eller Skien og mellom gruvene og verkene ble den tunge malmen transportert sjøveien. I sitt innlegg vil Nora Rodin se nærmere på denne relativt ukjente delen av norsk sjøfart. Hvem var skipperne som transporterte malmen? Hvordan var transporten organisert og var det vanlig å kombinere jernmalmtransport med annen type sjøfart eller frakt?

Anne Tone Aanby:

«Skipsbyggmesterens tid – Skipsbygging i Vikkilen 1750-1920»

Vikkilen ved Grimstad var med sine over 20 skipsverft kanskje landets viktigste skipsbyggingsmiljø under seilskutetida. Hvilke forutsetninger lå til grunn for at akkurat Vikkilen utviklet seg til et sentrum for seilskipsbygging? Hvem bygde skutene, hvor fikk de lokale skipsbyggerne kunnskapene sine fra, og hvordan ble denne kunnskapen formidlet gjennom et par hundreår? Hvordan taklet man skiftende tider, og hva skjedde da treskipsfarten tok slutt?

Egil Harald Grude:

«Havaritrafikken – den glemte maritime næringen»

Innberging av skip og reparasjonsvirksomheten som fulgte med – havaritrafikken – var en stornæring i så mang en kystby i seilskutetida, ikke minst i vinterhalvåret. Bradbenkene som reparasjonsverftene ble kalt, ga inntekt og arbeid til mange, til bradbenkeiere, havariagenter, offentlige myndigheter, håndverkere, handelsmenn, vertshuseiere og de mange som leide ut husrom, for det meste menn, men også kvinner. Denne virksomheten var på 1700-tallet viktig, til dels bybærende, for kjøp- og ladesteder på hele kyststrekningen fra Risør til Stavanger. Næringen ble også drevet i byer lengre nord, som Bergen og Trondheim, uten at det har fått nevneverdig plass i byhistoriene. Også mange uthavner langs kysten var virksomme i havaritrafikken og hadde gode inntekter av den. Den betydningen havaritrafikken hadde som en hovednæring i mange kystsamfunn, er i seg sjøl en grunn til å forske videre på dette feltet og utvide det geografisk. Det gjelder ikke bare for de enkelte byene. Havaritrafikken bør settes inn i en større og sammenhengende kysthistorisk, regional, nasjonal og internasjonal sammenheng.

Alan Hutchinson og Erika Søfting:

«Jektefart på museum - historisk erfaring og dagsaktuelle spørsmål»

Jektefart, frakten av fiskeproduktene fra Nord-Norge til Bergen og nødvendighetsvarer nordover, var en lokalt organisert transportorganisasjon som knyttet

landsdelen til verden i 500 år. Et museum som formidler denne historiske erfaringen skal åpne sine dører sommeren 2019. Her skal vi framlegge en skisse til formidlingsopplegget som tar mål av seg til å gi dyp innsikt i historiske forhold og samtidig viser denne erfaringens relevans for samfunnet i dag. Formidlingen bygges rundt fem hovedtemaer: Bondeseilas/lokalsamfunnet i samarbeid; Seilassen/tro, overtro og vitenskap; fiskerbondesamfunnet/miljø og ressursforvaltning; økonomisk institusjon i 500 år/periferi (koloni?), utnytting og utvikling; handel og impulser/lokalt forbruk i verdensøkonomi.

Per G. Norseng:

«'Den siste istid' – et internasjonalt sjøfarts- og logistikkhistorisk prosjekt»

Prosjektet “The Last Ice Age: The trade in natural ice as an agent of modernization and economic integration in the nineteenth and early twentieth centuries” er et samarbeid mellom forskere ved Stiftelsen Norsk Folkemuseum (avdeling Norsk Maritimt Museum), Høgskolen i Sørøst-Norge, University of Hull og Old Dominion University i Norfolk, Virginia. Det blir finansiert av FRIPRO-midler fra Norges forskningsråd 2018-2021. Utgangspunktet er den norske eksporten av naturis og skipsfarten knyttet til den, men prosjektet har som ambisjon å kaste lys over naturisbrukens betydning ikke bare for norsk skipsfart og norsk fiskeeksport, men også mer allment for mulighetene til produksjon, transport, lagring og konsum av fersk mat og kalde drikkevarer, og dermed for et mer integrert ferskvaremarked og utbredelsen av nye forbruksvaner både her til lands og i Nord- og Vest-Europa under det såkalte moderne gjennombruddet. Innlegget vil presentere prosjektet og noen av de sentrale problemstillingene og hypotesene som det skal arbeides med der.

Sesjon 5

Kart som historiske kilder

Sesjonsleder: Erling Sandmo, UiO

Fredag 14.00-16.00. Aud. B2 004

I fjor fikk Nasjonalbiblioteket en stor samling kart over Norden generelt og Norge spesielt fra perioden fra 1482 til ca. 1900. Den er enestående komplett og verdens største i sitt slag. Samlingen er bygget opp privat av William B. Ginsberg, som også har publisert flere bøker om den. Nå er den kommet til Norge, og NB skal bygge opp et senter for historiske kart både rundt denne unike samlingen og den store, allerede eksisterende samlingen. Denne sesjonen vil både gi en presentasjon av samlingen ved Ginsberg selv, av planene for senteret, samt flere innlegg om hvilke muligheter som ligger i bruken av kart som historisk kilde, både til geografiens og kartografiens egen historie, men også til videre kunnskaps-, vitenskaps- og kulturhistorie i tidlig-moderne tid.

Innledere:

William B. Ginsberg

Benedicte Briså

Erling Sandmo, UiO

Marie-Theres Fojuth, Stavanger Museum

Sesjon 6

Bønder og embetsmenn i kvar si verd?

Sesjonsleder: Atle Døssland, HiVolda

Fredag 14.00-16.00. Aud. B2 006

Sesjonen presenterer nokre sluttresultat frå eit større forskingsrådstøtta prosjekt
Kulturperspektiv på møte mellom embetsmenn og bønder.

Prosjektet har dreidd seg om forholdet mellom bønder (i vid forstand) og embetsmenn i norske lokalsamfunn i perioden ca. 1660–1870. I særleg grad har vi lagt vekt på å nyansere ofte framsette påstandar om at bygdesamfunna var kløyvd i to klart skilde delkulturar med bønder og embetsmenn som viktigaste aktørar på kvar si side. Prosjektet vart organisert i tre delprosjekt: 1. *Embetsmenns og bønders orienteringsverd, eigenoppfatning og kulturelle særtrekk – ein regional komparasjon*. 2. *Embetsmennene sine sosiale og økonomiske relasjonar i høve til bondesamfunnet. Mikrohistorisk tilnærming*. 3. *Maktbasis, maktutøving og regionale tilpassingar*.

Hovudarenaen for prosjektarbeidet har vore Historisk Institutt ved *Høgskulen i Volda*. Fire av dei fast høgskuletilsette har vore bidragssytarar til prosjektet, men dei tyngste bidraga har vore arbeida til ein postdoc-stipendiat og to doktorgradsstipendiatar. *Norsk lokalhistorisk Institutt* har vore samarbeidspartnar frå starten. Undervegs har prosjektet også knytt til seg medarbeidarar frå fleire andre institusjonar. Såleis delte vi ut stipend til sju mastergradstudentar, tre frå eigen og fire frå andre studiestader.

Under sesjonen vil prosjektleiar Atle Døssland gje ein kort presentasjon av sjølv prosjektet. Dernest vert det innlegg ved Knut Sprauten ved Norsk lokalhistorisk institutt og dei to doktorgradsstipendiatane Mette Vårdal og Harald Krøvel. Dei har vore knytte til kvar sine delprosjekt.

Deltakere:

Atle Døssland

«Målsettingar, gjennomføring og resultat av prosjektet som heilskap»

Innlegget presenterer kort kva som var hovudproblemstillingar og arbeidshypotesar då prosjektet starta. Var desse for omfattande og dermed urealistiske til å gjennomføre? Er det råd å på fornuftig vis oppsummere prosjektet, og i kva grad har vi vore i stand til å gje svar på problemstillingane?

Knut Sprauten

«Korleis vurderte 1700-tallets norske bønder og embetsmenn einannan?»

I ein dansk studie av bondekultur og kultursamanstøyt i Danmark under einevaldstida fann forfattaren mellom anna at kultureliten rekna fysisk arbeid som ærelaust, og bonden vart rekna som eit vesen ”der næppe adskilte sig fra de firbenede”. Dette innlegget gjev eksempel på korleis norske bønder og embetsmenn vurderte einannan. Kvifor var forholda blitt slik dei var? Kvifor var dette såpass ulikt situasjonen i Danmark? Studiane er baserte på ein gjennomgang av to nokså nye kjeldeseriar som er utgjevne av *Riksarkivet*. Den eine er ei fembinds utgåve på 2442 sider med tittelen *Norge i 1743*. Den andre er det store

eittbindsverket *Lofthusoppreisten. Rettsmateriale frå kommisjon og høgsterett 1787–99*. I tillegg er ein del av den rikhaldige norske lokalhistoriske litteraturen brukt for å supplere dei nemnde kjeldeutgåvene.

Mette Vårdal

«Gode ven! Prest, bonde og husmann: Uformelle relasjonar i Vågå 1745-1844»

Innlegget er basert på ei doktoravhandling som er ein nærstudie av bygdesamfunnet i Vågå. I tillegg til meir tradisjonelle kjelder bygger analysen på større brevsamlingar etter representantar for alle dei tre framheva samfunnslag. I Vågå gjekk det nemleg klare kulturelle skiljelinjer også innanfor bondesamfunnet, mellom bønder og husmenn. Det finst fleire døme på relativt nære personlege band mellom embetsmenn og husmenn enn mellom embetsmenn og bønder. Avhandlinga er mindre oppteken av det gjennomsnittlege enn på kva handlingsrom enkeltaktørar innanfor kvar delkultur kunne ha utan å skape open konflikt eller bryte med normene. Dette handlingsrommet synest å ha vore større enn ein til vanleg har rekna med.

Harald Krøvel

«Omgangsskulelæraren – mellom prest og allmuge?»

1830- og 40-talet var brytingsår både i allmugeskulen og i samfunnet generelt på bygdene i Noreg. Betre utdanning og tiltakande profesjonalisering av lærarane fall saman med framveksten av nye politiske arenaer og organisasjonar i lokalsamfunnet. Tradisjonelt var skulehaldaren underlagt prestens autoritet, men dei nemnde endringane skapte eit rom for større sjølvstende for læraren. Korleis arta desse sosiale og kulturelle forskyvingane seg i eit utval konkrete lokalsamfunn? Inntok skulehaldarane ei leiande rolle innanfor dei endra rammene for den lokale offentlegheita, eller heldt dei fram som lojale støttespelarar for presten? Og kva konsekvensar fekk dei nemnde endringsprosessane for skulehaldaren sin posisjon i forhold til dei to påståtte kulturane som gjorde seg gjeldande på landsbygda: bondekulturen og embetsmannskulturen?

Sesjon 7

Nordiske perspektiver på det økologiske gjennombruddet rundt 1970

Sesjonsleder: Håvard Brede Aven, OsloMet

Fredag 14.00-16.00. Rom F1 023

Samtidig som globale miljøproblemer for alvor ble etablert som et sentralt politikkområde i årene rundt 1970, ble det både gjenstand for nordisk samarbeid og en kilde til nordisk stolthet. De nordiske statene samarbeidet, riktignok med vekslende hell, om miljøspørsmål, blant annet gjennom Nordisk Råd. Både samlet og hver for seg knyttet de prestisje til sin rolle i miljøvernet. Sverige var vertskap for FN's første miljøvernkonferanse – Stockholmskonferansen – i 1972, og i de skandinaviske landene ble miljø- og ressursproblemer institusjonalisert som egne forvaltningsområder: I Sverige ble Naturvårdsverket opprettet i 1967, mens i Norge og Danmark ble henholdsvis Miljøverndepartement og Miljøministeriet etablert på begynnelsen av 1970-tallet.

Også utenfor diplomatiet og regjeringskontorene var den gryende miljøbevissthet, og frykten for en kommende katastrofe, preget av nordisk kontakt. De internasjonale symbolene

– fra Rachel Carson til Club of Rome – hadde regionale motstykker. Disse produserte, formidlet og fortolket ideer og kunnskap mellom landene, både i offentligheten og en rekke ulike foreninger. Da Nordens Naturverndag ble arrangert i 1970, var det etter felles initiativ fra nordiske naturvernorganisasjoner.

Innleggene i denne sesjonen belyser på ulike måter hvordan, og i hvilken grad, miljøproblemer ble etablert som et fellesnordisk anliggende fra slutten av 1960-tallet. Til sammen viser de hvordan studier av nordiske koblinger og systematisk sammenligning kan bidra til vår forståelse av denne historiske endringsprosessen. For de nordiske landene har miljøvern blitt et prestisjeområde, og sesjonen vil diskutere historikernes rolle i å bidra med innsikt som kan belyse og utfordre de nordiske lands egenforståelse og historiebruk, på et politisk felt preget av sterke meninger og stort engasjement.

Deltakere:

David Larsson Heidenblad, Historiska institutionen, Lunds universitet:
«Behovet av å utvikle en nordisk blick»

Hallvard Notaker, UiO
«Nordisk etikett, uklart innhold»

Nordens naturverndag var blant de norske høydepunktene i Det europeiske naturvernåret 1970. Men hva var det nordiske i naturen og miljøpolitikken? Politikere, frivillige organisasjoner og offentlige etater deltok både sammen og hver for seg, nasjonalt og i Norden. Naturverndagen skulle bli et fellesløft, men endte i direktesendt kakofoni på NRK samme kveld.

Melina Buns, UiO
«Nordisk miljøpolitikk: Et spørsmål om solidaritet?»

Den internasjonale miljøpolitikk, der opstod omkring 1970, handlede for de nordiske lande ikke kun om forureningsbekæmpelse. Miljøpolitikken udgjorde også en mulighet for at agere international brobygger og skabe et samarbejde på tværs af politiske blokke.

Sunniva Engh, UiO

Håvard Brede Aven, OsloMet:
«Grenser for vekst og vitenskapens grenser: Naturvern og den humanistiske vendinga i nordiske ingeniørmiljø 1957-1973»

Sesjon 8

Vassdragsforvaltning i historisk perspektiv

Sesjonsleder: Yngve Nilsen, HVL

Fredag 14.00-16.00. Rom F1 031

Vassdragsregulering i et sentrum-periferi-perspektiv er et relativt mye behandlet tema i norsk historieskriving. I stor grad har de store kraftutbyggingene og den omfattende elektrifiseringen vært de overordnede studieobjektene. Denne sesjonen vil ta for seg

problemstillinger som ligger utenom disse klassiske temaene, men som i desto større grad er forankret i dagsaktuelle problemstillinger og dermed eksempler på hvordan norsk vassdragsregulering i et historisk perspektiv stadig kan være en viktig premissleverandør etter at de store utbyggingenes tid er forbi.

Deltakere:

Kyrre Groven, Vestlandsforskning:

«Historisk erfaring som redskap for klimatilpasning»

Arealplanlegging er den viktigaste reiskapen styresmaktene har i arbeidet mot klimarelatert naturskade. Potensialet for å førebygge sårbarheit ved hjelp av planlovgivinga blir ikkje godt nok utnytta, mellom anna fordi kommunane ikkje gjer god nok bruk av lokalkunnskap om historiske naturskadehendingar. Presentasjonen bygger på to forskingsprosjekt ved Vestlandsforskning: *Arealplanlegging og beredskap for framtidas klima (AREALKLIM)* og *Oktoberflaumen på Vestlandet i 2014*. I det første gjorde vi bruk av ti historiske naturskadecase frå Vestlandet, blant desse fleire hendingar knytt til vassdrag (elveflaum, sørpeskred og flaumskred). Vi analyserte i kva grad plan- og bygningslovgjevinga var blitt følgt i arealplanlegging og byggesaker i dei aktuelle områda, og om ein kunne ha unngått eller redusert skaden gjennom betre praksis. Prosjektet om oktoberflaumen gjorde bruk av liknande metode ved gjennomgang av flaumhendiane i Odda, Voss, Aurland og Lærdal. Begge prosjekta såg på i kva grad det i plan- og byggesaker var gjort bruk av lokalkunnskap om naturfare. Med bakgrunn i desse arbeida vil eg drøfte vilkår for systematisk bruk av historiske kjelder i kommunal arealplanlegging og klimatilpassing.

Kjell Bjørn Minde, HVL

«Mekanisk energi frå rennande vatn i Noreg 1830-1950»

Eit karakteristisk trekk ved dei førindustrielle samfunna var at dei disponerte låge tilgangar til energiressursar. Det var først ved ibruktakinga av nye energibærarar og ny teknologi at samfunnet kunne flytta dei grensene som den organiske økonomien inntil då hadde sett for produksjon og konsum av energi. Norsk energihistorie på 1800- og 1900-tallet handlar m.a. om flyttinga av desse grensene, der bruken av dei nye energibærarane i det moderne systemet gradvis fasa ut dei i det tradisjonelle. I sum førte dette til at samfunnet auka dei samla energiressursane det hadde til disposisjon vesentlig i høve til tidlegare. I dette tidsrommet gjekk det føre seg eit hamskifte i energiforsyninga i Noreg. Dei viktigaste energikjeldene i det tradisjonelle systemet var energi frå ved, torv, mekanisk energi frå rennande vatn og muskelkraft frå menneske og dyr. I tillegg kom energi frå vind til drift av seglskipa. Men kva rolle spela vannkrafta i dette hundreårgamle tradisjonelle systemet? Kor store energimengder kan ho ha utvikla i absolutte termar, kva plass hadde ho i det tradisjonelle energiforsyningssystemet, og når tok bruken av ho slutt? Dette notatet søker å gje svar på nokre av desse spørsmåla.

Yngve Nilsen, Høgskulen på Vestlandet:

«Vassdragsregulering og kunnskapssirkulasjon»

Dette er en presentasjon av et mulig forskningsprosjekt om sirkulasjon av kunnskap mellom NVE-tilknyttet ekspertise og lokalsamfunn i forbindelse med vedtak om vassdragsregulering. Opprettelsen av Kanalvæsenet i 1820 var en viktig milepæl for det offentlige engasjementet i forvaltning og regulering av norske vassdrag. På lengre sikt ble denne forløperen for det

senere Vassdragsvesenet særlig viktig for utviklingen av kraftproduksjon og elektrifisering. Fra starten av var imidlertid flomsikring den overordnede oppgaven for Kanalvæsenet. I løpet av det siste drøye tiåret har flomsikring, og risikohåndtering i sin alminnelighet, kommet tilbake for fullt innen vassdragsforvaltningen, nå med bakgrunn i klimaendringer Gjennom det 20. århundret var først økonomisk og senere miljømessig bærekraftviktige stridstemaer når det gjaldt kraftutbygging og lokalsamfunn. Det planlagte historieprosjektet vil studere denne utviklingen ved å se nærmere på en serie profilerte reguleringsaker over et lengre tidsspenn: Senkingen av Øyern på midten av 1800-tallet, regulering av Skiensvassdraget 1854-1906, Nore-utbyggingen 1915-1928, Eidfjord-utbyggingen i 1970-årene, flomsikring og regulering i Raundalen siden 1980-årene og det dagsaktuelle tunnelprosjektet i Odda.

Gunnar Yttri, HVL

«Lokal von»

Ved moderniseringa og industrialiseringa på 1900-talet vart Noreg ein av verdas største produsentar av elektrisitet frå vasskraft. Etter tusenårsskiftet er det utbygginga av fleire hundre småkraftverk som har bidrege til auken i vasskraft-produksjonen. Det er ei utbygging som har vore motivert av både klimapolitikk og nærings- og distriktpolitikk. Til liks med dei kraftutbyggingane på 1900-talet har småkraftsatsinga vore omfatta av stor politisk merksemd og offentleg regulering, med viktige og kontinuerlege tilpassingar. Tilpassingane har på ulikt vis sikta mot å ta omsyn til både vekst i produksjonen av fornyelege energi og vern av natur. Eit spekter av interesser har teke del. Viktig mellom desse er bønder og grunneigarar, norske tradisjonelle lokale og nasjonale kraftselskap, og nye kommersielle selskap oppretta på 2000-talet for å ta del i småkraft-satsinga. Samstundes som store norske offentleg eigde kraftselskap har trekt seg ut av småkraft dei siste åra, har utanlandsk kapital fatta interesse og gjort store oppkjøp. Seminarinnlegget vil gjera greie for hovudliner i den utviklinga som har vore. Kva har vore drivkrefter? Sogn og Fjordane vert særleg sett under lupa. Fylket har det største potensialet for småkraft i landet og omfanget av utbyggingar har vore og er framleis stort. Kva har kjenneteikna satsinga i Sogn og Fjordane? Gjer annleisfylket seg gjeldande eller følgjer utbygginga av småkraftverk dei same liner heile i landet.

Sesjon 9

Sosialdemokratiets nedgang I

Sesjonsledere: Frank Meyer, Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek og Knut Kjeldstadli, UiO

Lørdag 09.00-11.00. Aud. B1 018

Sesjonen skal være et møtested for kunnskaps- og meningsutveksling for norske historikere og eventuelt historisk interesserte samfunnsvitere som er interessert i emnet sosialdemokratiets nedgang. Med sin samtidshistoriske tematikk bygger sesjonen opp under historiedagenes hovedemne «Historikerne i samfunnet». Bakgrunnen for sesjonen er at sosialdemokratiet etter gullalderen 1950-75 (E. J. Hobsbawm) har opplevd en dramatisk tilbakegang når det gjelder velgere og politisk makt, ikke bare i Europa, men også globalt, i land der sosialdemokratiet stod sterkt.

Hvordan kan forandringer i demografi, økonomi og politikk forklare tilbakegangen? Er dette et midlertidig tilbakeslag som sosialdemokratiet kan overkomme gjennom fornying? Hvordan er forholdet mellom sosialdemokratiets nedgang og høyrepopulismens oppgang? Hvorfor gagner sosialdemokratiets nedgang i liten grad den radikale venstresida? Og hvordan er

sammenhengen mellom sosialdemokratiets nedgang og velferdsstatens ulike funksjoner i gullalderen 1950-75 og vår samtid? Kan en kjønnsdimensjon forklare (manglende) oppslutning?

Bidragene ønsker å åpne for faglig perspektivrike refleksjoner omkring likheter, forskjeller og forbindelser mellom opprørene, omveltningene og revolusjonene, og dessuten stimulere til framtidig samarbeid mellom forskere. Det vil bli god tid til kommentarer og diskusjon.

[Deltagere](#)

Dag-Einar Thorsen

«Sosialdemokratiets tilbakegang - en oversikt»

Rundt år 2000 så framtiden lys ut for et polert og modernisert sosialdemokrati i Europa. Så gikk det gradvis nedover igjen. Ti til femten år senere var regjeringsmakten gått tapt i ganske mange europeiske land. I enkelte land har velgerflukt og splittelser ført til noe i nærheten av en total kollaps. Veien tilbake til den dominerende stillingen som sosialdemokratiske partier hadde for knapt tjue år siden virker av den grunn å være ganske lang.

Knut Kjeldstadli

«Ulike forklaringstyper for sosialdemokratiets nedgang»

Hva skyldes sosialdemokratiets nedgang? Ulike typer forklaringer er lansert, fra ledernes dresser til endringer i globale markeder. Innlegget prøver å systematisere og drøfte disse forklaringene.

Trond Erlien

«Sosialdemokratiets tilbakegang? Tanker om forholdet mellom parti, bevegelse og politikk»

Gro Hagemann

Sosialt medborgerskap i Sverige og Norge 1973-2000

Mitt utgangspunkt for å ville delta i denne sesjonen er et transatlantisk nettverk jeg har deltatt i omkring demokrati og velferdsstat i «The two wests», Nord-Amerika og Europa. I den siste antologien, som kom høsten 2017, bidrar jeg med en artikkel om sosialt medborgerskap i Sverige og Norge fra sosialdemokratiets gullalder i etterkrigstiden via tiår med økonomiske tilbakeslag og liberalisering 1973-1999 til ny økonomisk optimisme på 2000-tallet. I mitt innlegg vil jeg snakke om hvordan sosialdemokratene i Norge og Sverige har forholdt seg til de endringene som har foregått gjennom denne perioden på 70 år: viktige forutsetninger for suksessen, reaksjoner på endringer og tilbakeslag etter 1970, og forsøkene på å stake ut en ny linje etter 2000. Sentrale temaer vil være samfunnskontrakten og forholdet mellom ansvar og rettigheter.

Fortsetter i Sesjon 18.

[Sesjon 10](#)

[Deadly Dreams – the Cultural History of Poison I](#)

[Sesjonsleder: May-Brith Ohman Nielsen, UiA](#)

[Lørdag 09.00-11.00. Aud. B1 007](#)

Right now, hormone-disrupting chemicals are making history. They are doing so in the most

peculiar ways, by invading the very web of life. Though the precise extent of their effects is still debated, hormone-disruptors, EDC, have the potential to result in far-reaching, long-term environmental degradation, affecting the wellbeing of humans and other species by impairing their reproductive capacities and through various types of severe diseases. Future generations are likely to be affected.

Hormone-disrupting environmental poisons are ubiquitous. There are no pristine areas of the globe anymore. There are no pristine bodies, neither human nor wildlife. Both the WHO and UNEP have defined hormone disruptors and this “toxic epidemic” as a top priority problem on a global scale, but also for regions and local communities. Numerous body-burden studies have concluded that the average human body today contains around 400 different foreign chemicals. In 1970, the average figure was 60.¹ These are alien substances produced outside the body, which enter through environmental exposure. - How did we come to this?

By binging perspectives from cultural, social, health and environmental history together we can uncover, analyse and interpret this development on different arenas; in communities, in private and professional lives, in legislation and knowledge and on both a local and an international scale. The different participants in these two sessions will do just this based on their on-going research.

Sesjonsledere: May-Brith Ohman Nielsen, UiA og Eva Jacobsson, UiS.

Deltagere

May-Brith Ohman Nielsen, UiA:

“Deadly Dreams and the cultural history of poison”

Judith Rainhorn, Paris1 Pantheon-Sorbonne:

“Deadly Dreams and the occupational health history of white lead”

Ingun Grimstad Klepp, OsloMet:

“Deadly Dreams and poison the history of clothing and textiles”

Simone Müller, The Rachel Carson Center, Munich:

“Deadly Dreams and harmful substances in the global waste economy”

Björg Evjen, UiT:

«Deadly Dreams, helse og miljøhistorie i arktiske gruvesamfunn»

Fortsetter i sesjon 19.

Sesjon 11

Byhistorie for byfolk, med byfolk, av fagfolk og bysbarn

Sesjonsleder: Tor Egil Førland, UiO, leder av Nasjonalt fagråd for historie.

Lørdag 09.00-11.00. Aud. B2 001

Hva skal til for å få folk til å engasjere seg i lokalhistorie? Hvordan kan man skrive lokalhistorie som holder faglige/vitenskapelige mål og samtidig møte leserne på deres premisser? Er det en fordel eller en ulempe å skrive om sin egen by? Disse spørsmålene vil bli drøftet med utgangspunkt i norske byhistorier. På Sørlandet skrives det for tiden bindsterke

¹ Haugedal Nøst 2014.

verk om både Risørs, Arendals og Lillesands historie. Kragerø har nylig utgitt en byhistorie i tre bind, og Stavanger bys historie kom i fire bind for få år siden. Noen av forfatterne er født og oppvokst i byen de skriver historien til; andre har kun et profesjonelt forhold til byen. Et panel med sentrale personer i arbeidet med de nevnte byhistoriene utveksler synspunkter på betydningen av forfatternes tilhørighet til byen de skriver om, på hvordan man får befolkningen til å interessere seg for sin bys historie, og på historikerens rolle som både fagperson med vitenskapelige krav til arbeidet og lokalpatriot med ansvar for å skape et verk som styrker lesernes tilhørighet til byen.

Paneldeltakere:

Victor Norman, professor emeritus ved NHH og forfatter av Risørs historie

Ellen Ledaal Gjertsen, leder av Arendal historielag og nestleder av styringsgruppa for Arendal 2023

Berit Eide Johnsen, professor ved UiA og forfatter av Lillesands historie 1800- i dag

Ola Teige, førsteamanuensis ved HVO og forfatter av første bind av Kragerøs historie

Geir Atle Ersland, professor ved UiB og forfatter av første bind av Stavangers historie

Sesjon 12

Skole, utdanning, nasjon og union 1814–1905 – debatter, konflikter og kontakter

Sesjonsleder: Ruth Hemstad, Nasjonalbiblioteket/UiO

Lørdag 09.00-11.00. Aud. B2 002

Den fornyede interessen for Norden og nordiske modeller på den ene siden, og pågående debatter om skolens nasjonale rolle for utvikling av medborgerskap og historisk forståelse på den andre, aktualiserer nye forskningsspørsmål når det gjelder den nordiske skolehistorien.

Skole og utdanning ble viktig for å forme 1800-tallets barn og unge til gode medborgere. I alle de skandinaviske landene reflekterte skolereformer og skolelover, så vel som nye lærebøker og læremidler, samfunnets tiltagende kompleksitet. Skolen spilte en avgjørende rolle i det nasjonale oppdragelsesprosjektet, som også fikk et pregnant uttrykk gjennom opprettelsen av folkehøyskolene. Det nasjonale narrative ble imidlertid utfordret, både av unionelle og skandinavistiske prosjekter, og av andre typer dannelsesidealer. Til tross for nasjonale spenninger og ulikheter ser skolens utvikling til å ha gått langt mer i takt i de skandinaviske landene etter 1850 enn hva man tidligere har antatt. Her har personforbindelser og nettverk på tvers av landegrensene spilt en medvirkende rolle. Disse nettverkene åpnet opp for sirkulasjon både av idéer og ulike former for modeller, noen ganger også for lærebøker og læremidler. Dette har i sin tur bidratt til å sette preg på skolens utvikling i de nordiske landene.

Denne sesjonen vil belyse historikerne i samfunnet, i spenningen mellom det nasjonale og det transnasjonale, med utgangspunkt i skole og utdanning i unionstidens Norge og Sverige. Vi vil se på lærebøker og debatter om skole, utdanning og nasjonal historie, på skandinaviske kontakter og konflikter på skolens område, og på motstanden fra norske universitetshistorikere mot det nasjonale oppdragelsesprosjektet.

Deltakere

Ruth Hemstad, Nasjonalbiblioteket/UiO:

«Fra Skandinaviens til Nordens historie – nasjonens historie og geografi i transnasjonal skoleoffentlighet»

Merethe Roos, USN

«Svensk utdanningstenkning i norsk skoleutvikling på 1850-tallet»

Henrik Edgren, Uppsala Universitet/UiO

«*Läsebok for Folkskolan* – unionelle perspektiver på et nasjonalt prosjekt «

Thor Inge Rørvik, Universitetet i Oslo

«Universitetshistorikerne, opprettelsen av folkehøgskolene og kritikken av den nasjonale oppdragelse «

Sesjon 13

Kva er og kva skjer innanfor historie i skule og lærarutdanning?

Sesjonsledere: Roar Madsen, NTNU, Hilde Gunn Slottemo, Nord Universitet og Sissel Rosland, HVL

Lørdag 09.00-1100. Aud. B2 004

I ei omdanningstid rundt både skulefaga, lærarutdanningane og dei høgare utdanningsinstitusjonane, er det svært mykje som skjer både *med*, *i* og *rundt* historie i skule og lærarutdanning. I denne sesjonen skal me få presentert, kommentert og diskutert tre felt innanfor dette svært samansette landsskapet.

I sesjonen kjem fem røyster til orde i tre litt lengre bidrag. I det fyrste går professor Marie Smith-Solbakken (UiS) og fyrstearkivar Ine Fintland (Arkivverket) til ei kjerne i skule- og lærarutdanningsfaget – forteljingane om fortida og notida. Etter gjeldande læreplan skal elevane sjølv skapa, reflektera over og bruka ulike forteljingar frå fortid og notid. Dette både fordrar og utfordrar kompetanse hos lærarane. Presentasjonen tek utgangspunkt i eit prosjekt Universitetet i Stavanger har gjennomført i samarbeid med arkivverket for å utvikla denne kompetansen hos grunnskulelærarane. Smith-Solbakken og Fintland vil skildra og diskutera forteljingsutvikling som fagdidaktisk strategi i historie – praktisk, metodisk og teoretisk med utgangspunkt i omgrepet *narrativ polyfoni* og i røynslar frå lærarstudentar sitt arbeid med arkivalia.

Stipendiat Vidar Fagerheim Kalsås (UiA) inviterer oss inn i skulefaget, i skjæringspunktet mellom dei to kunnskapsområda nasjonale minoritetar og læremiddelanalyse i ein norsk-svensk komparativ kontekst, med fokus på romanifolket/tatere (Noreg) og romer (Sverige). Fagerheim Kalsås vil analysa kva forteljingar om minoritetane som vert medierte i læremidla, i kva samanhengar dei er verksame og i kva grad dei er innretta mot å utvikla historiemedvitte til elevane. Kalsås vil og vurdere kva endringar innføringa av ein minoritetspolitisk kategori i historiefaget medførte.

Fyrsteamanuensis Roar Madsen og professor Jakob Maliks (båe NTNU) vil presentera kva historie er tenkt å vera (som del av samfunnsfaget) i dei nye grunnskulelærarutdanningane gjennom ein samanliknande case-studie av sentrale val ved nokre av institusjonane. Innlegget vil m.a. tematisera spørsmålet om historie vert sterkare presentistisk, i kva grad historie vert

synleg i hybriden samfunnsfag og om institusjonane tøyser strikken for langt i retning haldningsdanning. Innlegget vil *tangera* fleire andre overordna spørsmål – om nasjonale retningslinjer er tolka som opning for relativt frie val eller som tilnærma bunde mandat, i kva grad historie treng lange linjer for å vera meningsfull og om grunnskulens samfunnsfag skal vera eitt integrert fag eller fleire parallelle fag i faget.

Det er sett av tid til førebudde merknader frå eit kommentatorpanel sett saman av professor Hilde Gunn Slottemo (Nord), fyrsteamanuensis Sissel Rosland (HVL) og fyrsteamanuensis Lise Kvande (NTNU), i tillegg til at det vil vera opning for spørsmål og kommentarar frå dei frammøtte. Ordstyrar for sesjonen er fyrsteamanuensis Oddmund Løkensgard Hoel (HVL).

Sesjon 14

Psykiahistorien og samfunnet

Sesjonsleder: Øyvind Thomassen, NTNU

Lørdag 09.00.11.00. Aud B2 006

Hvordan kan psykiatriske historisk forskning gjerast relevant for både historikere og psykiatrien som profesjon og vitenskap? Tradisjonelt har norsk forskning om psykiatriske historie med noen viktige unntak delt seg i to tilnærmingar. På den ene siden en internalistisk og utviklingsoptimistisk inngang skrevet av representantar for profesjonen selv, og på den andre siden en sterkt psykiatriske kritisk inngang inspirert av Foucault og forfattere forbundet med den antipsykiatriske bevegelsen. Historiske studier av kilder fra institusjonenes arkiv har gjort det mulig med en ny tilnærming til psykiatriske historien. Gjennom studier av lover og forarbeider til lovverk, pasientjournaler, avdelingsrapporter og annet arkivmateriale åpnes de psykiatriske institusjonenes indre verden i større grad opp for historisk forskning. Det har gitt en unik mulighet til å følge aktørene, la pasientene få en mer aktiv aktørrolle, analysere faglige og etiske refleksjoner blant psykiaterne og studere praksiser i den kompliserte konteksten som institusjonene utgjorde.

Denne innfallsvinkelen til psykiatriske historisk forskning, som ofte omtales som den materielle vendingen, gjør det mulig å besvare problemstillinger og bidra med ny kunnskap som ikke bare er historiefaglig interessant, men samtidig oppfattes relevant for den psykiatriske fagligheten. Dette fordi disse studiene kan legge grunnlag for en bedre forståelse av faglige identiteter og yrkesutøvelse, og samtidig bidra i utformingen av fremtidige praksiser. Studiene historiserer vitenskapen og dens praksiser, normer og faglige vurderinger. Kritikkkverdig praksis blir ikke bare avdekket, men forklart og plassert i en historisk og faglig kontekst, noe som kan bidra til å motvirke kritikkkverdige praksiser i fremtiden.

I Trondheim har et samarbeid mellom Institutt for historiske studier ved NTNU og Kompetansesenteret for sikkerhets-, fengsel- og rettspsykiatri ved St. Olavs hospital bidratt til at arkivene etter Kriminalasylet, Reitgjerdet asyl, Østmarka asyl og Rotvoll asyl har blitt tilgjengelig for historiske undersøkelser. I denne sesjonen vil noen av resultatene og de pågående prosjektene presenteres.

Deltakere:

Øyvind Thomassen, professor ved Institutt for historiske studier, NTNU og professor II ved Brøset kompetansesenter for sikkerhets-, fengsels- og rettspsykiatri, St. Olavs hospital

«Hva har åpningen av arkivene etter Kriminalasylet og Reitgjerdet sykehus bidratt til av ny forståelse av norsk psykiatrichistorie?»

Magne Brekke Rabben, NTNU

«Humanitet, kontroll og tvang ved Reitgjerdet 1923 – 1980»

Maria Antonie Sæther, NTNU:

«Kriminelle kvinner og rettspsykiatri 1938-1969»

Sesjon 15

Hva skal vi med personmuseer: Aktualiserende eller tilbakeskuende historiefortellinger?

Sesjonsleder: **Ulrike Spring**, UiO/HVL

Lørdag 13.30-15.50. Aud. B2 002

Museer inntar en sentral rolle i formidling av historie: Utstillinger preger våre bilder av fortiden gjennom deres valg av bestemte objekter og fortellinger og de bidrar til å bestemme hvilke perspektiver som diskuteres i dagens samfunn. Museer påvirker dessuten hva som defineres som samfunnsrelevant. Mens historikere i de siste årene i økende grad har undersøkt kulturhistoriske museer og deres betydning for samfunnet, finnes det fortsatt lite historisk forskning på personmuseer. Dette selv om disse er med på å skape og prege historieforståelse på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå. Stort sett har forskning på disse museene blitt overlatt til museologer og etnologer og, når det gjelder forfattermuseer, til litteraturvitere. Her ligger et uforløst potensiale fra et historisk perspektiv som vi ønsker å undersøke nærmere. Vårt fokus ligger på personmuseer som vies kunstnere: Kunst, om det er musikk, maleri eller skjønnlitteratur, har potensialet til å overskride nasjonale grenser, til å appellere til folk uavhengig av bakgrunn; kunst har med andre ord et demokratisk og demokratiserende potensiale.

Vi ønsker i denne sesjonen å undersøke i hvilken grad personmuseer har bidratt til å danne bestemte bilder om fortiden, hvordan og hvorfor de har fremhevet bestemte lokale og nasjonale fortellinger, hvordan de har vært med på å skape nasjonale helter gjennom formidling av hagiografier – og hvordan de eventuelt har prøvd å finne alternative fortellinger og bryte med den tradisjonelle hagiografiske tendensen. Sesjonen vil altså berøre ulike forskningsfelter, fra museums- og lokalhistorie til historie i bruk og transnasjonalitet. Fokuset vil være på norske kunstnerhjem, -museer og -sentre, med noen internasjonale eksempler. Deltakere kommer fra ulike forskningsfelt, fra historie og museologi.

Format: 4 innlegg à 15 min, med mulighet til 1-2 spørsmål etter hvert innlegg. Andre delen av sesjonen skal brukes til paneldiskusjon med medvirkning av publikum.

Deltakere:

Ulrike Spring, UiO og HVL

«Er Strindberg svensk eller østerriksk? Nasjonale forfattermuseer og transnasjonale forfattere»

Thea Aarbakke, UiO og HVL

«Virkningsfulle skrivebordinstallasjoner på forfattermuseum»

Oddmund L. Hoel, HVL

„Eit samanliknande blikk på dei fire Garborg-musea“

Lise Emilie Fosmo Talleraas, Vestfoldmuseene:

«Museale transformasjoner: Kulturpolitiske motiveringer i forbindelse med musealiseringen av Munchs hus i Åsgårdstrand 1944 – 1947»

Sesjon 16

Historieforskning i utvalg

Sesjonsleder **Nik. Brandal**, HiVolda

Lørdag 09.00-11.00. Rom F1 031

Historikere får ofte en sentral plass i offentlige granskninger, enten som kommisjons-, referansegruppe-, eller sekretariatsmedlemmer. Historikernes bidrag bidrar også typisk til å gi fremstillingene troverdighet og legge premissene for de offentlige debattene som har kommet i etterkant. Det har samtidig vært et trekk at denne typen historieformidling har hatt et langt sterkere gjennomslag i offentligheten enn den akademiske debatten. Historiefaget har – kanskje derfor – hatt begrenset refleksjon over hvilken rolle historikerne spiller – og bør spille – i slike utvalg og hva slags historie det er som skrives i denne sjangeren. Den sentrale problemstillingen for seminaret er hva slags historie som skrives av offentlige granskningsutvalg, og hvem den skrives for? I hvor stor grad er det utvalgets mandat, bestemt at offentlige myndigheter, eller kildene som bestemmer hvordan det skal forskes og hva det forskes på? Hvor uavhengig er utvalgsforskningen når forskerne i praksis er ansatte av staten med et på forhånd definert mandat? Og hva slags historieskriving er det slike utvalg presenterer? Er det den endelige, offisielt godkjente versjonen eller er det et innlegg i en debatt? Og i tilfelle hvilken debatt? I seminaret vil deltakere fra Dekkorasjonsutvalget i Forsvarsdepartementet, Tater-/romaniutvalget og Befringutvalget om skolehjem og spesialskoler ta opp disse spørsmålene med utgangspunkt i sine erfaringer.

Innledere:

Elisabeth Teige, HiVolda

«Historie, granskning og erstatning – overgrep mot barnevernsbarn og debatten etter Befringsutvalget»

Eirik Brazier, USN

«Medaljens bakside – Refleksjoner over arbeidet i Forsvarsdepartementets krigsdekorasjonsprosjekt»

Madeleine Z. Stenhammer & Nik. Brandal, HiVolda

«‘Et nytt overgrep’? – Tater-/romaniutvalget og kampen om historien»

Synne Corell, HL-senteret

«Historien som argument – Skarpnesutvalget, Dekorasjonsprosjektet og historikernes rolle»

Sesjon 17

Krigsseilere fra to verdenskriger

Sesjonsleder: Elisabeth Koren, Norsk Maritimt Museum

Lørdag 09.00-11.00. Rom F1 023

Denne sesjonen handler om den plassen krigsseilere fra de to verdenskrigene har fått i norsk historieskriving og historiebruk. Gjennom ulike innfallsvinkler belyses krigsseilernes plass i historieskrivingen og det norske samfunnet. To innlegg handler om krigsseilerne fra første verdenskrig. Er det riktig å si at denne gruppens erfaringer og skjebne har vært glemt og ukjent, både blant historikere og folk flest? Tre innlegg handler om krigsseilerne fra andre verdenskrig. Ett om historiebruk blant etterkommerne av krigsseilerne. Arbeidet med Krigsseilerregisteret har gitt innsikt i hvordan etterkommere av krigsseilere minnes sine slektninger og forvalter deres historie. De to siste innleggene ser på historieforskningen om henholdsvis nederlandske og norske krigsseilere i lys av internasjonal forskning.

Behandlingen av krigsseilerne etter andre verdenskrig er et følelsesladet tema som mange er opptatt av. Med sesjonen ønsker vi å skape refleksjon rundt det overordnede spørsmålet: Hvordan har historieskrivingen reflektert samfunnets syn på og behandling av krigsseilere?

Deltakere:

Knut Flovik Thoresen, MA i historie, Norsk senter for krigsseilerhistorie ved Arkivet freds- og menneskerettighetssenter

«Første verdenskrig - fra økonomisk historie til krigsseilerhistorie?»

Elisabeth S. Koren, PhD, førstekonservator ved Norsk Maritimt Museum

«Mellomkrigstidens syn på krigsseilerne fra første verdenskrig»

Simen Zernichow, MA i historie, prosjektkoordinator ved Norsk senter for krigsseilerhistorie ved Arkivet freds- og menneskerettighetssenter

«Hvordan historien minnes av etterkommerne. Erfaringer fra Krigsseilerregisteret.no.»

Saskia Klooster, MA i historie, dokumentasjonsansvarlig ved Norsk senter for krigsseilerhistorie ved Arkivet freds- og menneskerettighetssenter

«Nederlandske krigsseilere: uprioritert og glemt?»

Bjørn Tore Rosendahl, PhD, faglig leder ved Norsk senter for krigsseilerhistorie ved Arkivet freds- og menneskerettighetssenter

«Norsk forskning på krigsseilere under 2. verdenskrig i et internasjonalt lys.»

Kommentator

Harald Espeli, forsker 1 ved Institutt for rettsvitenskap og styring, Handelshøyskolen BI.

Sesjon 18

Sosialdemokratiets nedgang II

Sesjonsleder: Frank Meyer, Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek og Knut Kjeldstadli, UiO

Lørdag 13.30-15.30. Aud. B1 018

Fortsettelse av Sesjon 9

Deltagere

Bodil Chr. Erichsen

«Sosialdemokrati og likestilling i Norge – en problematisk historie»

Husmorideologien preget den sosialdemokratiske politikken etter andre verdenskrig. Ikke desto mindre ble grunnlaget lagt for 70-årenes kvinneopprør og den påfølgende statsfeminismen. Bidro feminismen til å svekke sosialdemokratiet?

Elisabetta Cassina Wolf

«Venstresiden i Italia etter Det kommunistiske partiets reformprosess 1988-2018»

Historisk sett er Partito d'Azione (1943-1948) det italienske partiet som kommer nærmest det europeiske eller det skandinaviske sosialdemokratiet. Innlederen vil følge prosessen fra Achille Occhetto på 1990-tallet (han ble PCI's sekretær i 1988) til Matteo Renzi i dag (leder i Partito Democratico 2013-2018) via regjeringene ledet av Romano Prodi (1996-1998, 2006-2008).

Frank Meyer

«Den sosialdemokratiske fagbevegelse - gjennom krise til ny vekst?»

I mange land industrialiserte land har ikke bare de sosialdemokratiske partiene, men også den sosialdemokratiske fagrørsla opplevd dramatisk nedgang. I hvilken grad og hvorfor er LO i Norge rammet av dette fenomenet, og hvilke motstrategier har LO utviklet for å øke organisasjonsgraden?

Diskusjon

Sesjon 19

Deadly Dreams – the Cultural History of Poison II

Sesjonsleder: May-Brith Ohman Nielsen, UiA

Lørdag 13.30-15.30. Aud. B1 007

Fortsettelse av Sesjon 10

Deltagere

Anne Jorunn Frøyen, Jærmuseet/UiA

«Deadly Dreams, kunnskapssirkulasjon og plantevernmidler i Jærsk landbruk»

Tora Mjelde Rundhovde, UiA

«Deadly Dreams, garveriindustri og lokalsamfunn på Osterøy»

Jan Egil Hanssen, Vest-Agder Museet

«Deadly Dreams, kultur og arbeidsforhold i sørlandsk plastbåtproduksjon»

Anne Mette Seines, UiA

«Deadly Dreams, giftstoffer til hverdag og fest»

Gunnar Thorvaldsen, UiT

“Deadly Dreams og demografi. Kan demografiske studier og kildeaserier kaste lys over forekomsten og virkningen av helseskadelige stoffer?»

Diskusjon av sesjonene samlet.

Discussant

David Larsson Hedenblad, Lunds Universitet.

Plenumsdiskusjon

Sesjon 20

Perception and practice in early modern cross-cultural interaction

Sesjonsleder: Carl Fredrik Feddersen, UiA

Lørdag 13.30-15.30. Aud. B2 001

The panel will be made up of Professor Emeritus in the History of European-Asian Relations at the Leiden University, Prof.dr. J.L. Blussé van Oud Alblas, Dr Guido van Meersbergen, Trust Early Career Fellow, University of Warwick, and Dr. Carl Fredrik Feddersen, associate professor Agder University.

Each will present papers discussing cases of cross cultural communication, from East, South and Southeast Asia in the early modern period.

Dr. Feddersen

“Dutch seventeenth century in Europe and overseas: A comparison of practices and perceptions of diplomacy”

The contribution compares cases of diplomacy and contract-making between the Dutch republic and England with cases of diplomatic cases from the Dutch East India Company's (VOC) diplomatic interaction in Southeast Asia. The aim of the paper is to point out similarities and differences of Dutch perceptions and practice of diplomacy in Europe and Asia.

Professor Blussé

“Early modern cross-cultural interaction in East Asia: perception and practice”

During the seventeenth century the Far East witnessed two important changes of regime. Both in China and Japan state formation processes occurred which resulted in the establishment of the Tokugawa regime and the Qing dynasty. The merchants of the Dutch East India Company (VOC) were caught up in the momentous transformation that was occurring in the field of international trade while these two new world orders were taking shape.

In this contribution I shall show how these “men on the spot” had to develop in both political arenas new methods of information gathering to make sense of what was happening, and, how they translated the gathered data into a survival strategy fit for the quickly changing political and economic contexts of the region.

Dr. Van Meersbergen

“Dutch perceptions of Mughal diplomatic culture”

Van Meersbergen’s contribution will look at Dutch perceptions of Mughal diplomatic culture and communication and the VOC’s adaptation to these conventions in diplomatic practice. His paper will focus on the issues of epistolary culture and cross-cultural elite sociability as seen from seventeenth-century Surat.

Sesjon 21

Min familie i historien

Sesjonsleder: Sylvi Egelandssaa

Lørdag 09.00-11.00. Rom B3 004

Karsten Korbøl, universitetslektor i historiedidaktikk ved Universitetet i Oslo, koordinator for HIFOs historiekonkurranse «Min familie i historien».

«Min familie i historien» - arrangørens begrunnelser og erfaringer. Har konkurransen eksistensgrunnlag etter fagfornyelsen?»

Innlegget vil presentere HIFOs mål og ambisjoner med å arrangere historiekonkurransen og hvilke fagdidaktiske begrunnelser vi har for den. Jeg vil også komme inn på erfaringer og resultater vi har hatt etter å ha arrangert konkurransen i snart 20 år. Avslutningsvis vil jeg si noe om konkurransens framtid i lys av fagfornyelsen og nye læreplaner for skolen.

Hallvor Brunstad og Sylvi Egelandssaa, begge lektorer i historie.

«Hvordan vi har arbeidet med historieprosjektet «Min familie i historien» på Vennesla videregående»

Innlegget vårt vil vise konkrete eksempler og begrunnelser for valgene vi har gjort i arbeidet med historieprosjektet «Min familie i historien», planlegging og gjennomføring med forankring i læreplanen.

En del av undervisningen har hatt fokus på å inspirere og motivere elever til å arbeide med familiehistorie. Vi har samarbeidet med UiA og andre. Vi vil se på hva som har vært positivt og fungert bra ved gjennomføringen, utfordringer i prosessen og vurderingen av prosjektarbeidene. Til sist vil vi presentere samlinger av historieprosjekter som skolen har trykket og gitt ut i egne bøker.

Nils Martinius Justvik, førsteamanuensis i historie ved Universitetet i Agder.
«Min familiehistorie i lys av historiedidaktikk og læreplan»

Min påstand er at prosjektet «Min familie i historien» er en viktig øyeåpner for forholdet mellom teori og praksis i historiefaget. Siden det er læreplanen som skal styre undervisningen, er prosjektet den beste metode for å innfri/realisere en rekke kompetansemål, spesielt innenfor «Historieforståelse og metoder». Erik Lund sier i sin *Historiedidaktikk. En håndbok for lærere og studenter* fra 2003, s. 41 på denne måten: «Det er umulig å lære historie uten samtidig å lære å praktisere de prosesser som historikeren bruker for å finne ut om fortiden.»

Kari Aslaug Hasle, høgskulelektor i historiedidaktikk ved Høgskulen i Volda.
«Elevers interesse for familiehistorie i historiefaget»

Hun arbeider med en studie av Vg3-elever sine erfaringer med prosjektoppgaven «Min familie i historien» i historieundervisning. Innlegget vil kunne si noe om hvordan et utvalg elever begrunner sin interesse for familiehistorie, samt undersøke hvordan vi kan forstå interessen.

Sesjon 22

«Først kom havna». Havnenes betydning for byutviklingen i Norge

Sesjonsleder: Wilhelm Karlsen, Nord Universitet

Lørdag 13.30.15.30. Aud B2 004

Havnenes betydning for byutvikling i Norge framkommer implisitt i nesten hver eneste byhistorie som er skrevet. Likevel har ikke havnehistorie vært behandlet som et eget historiefaglig forskningstema, med unntak av noen få forskningsbidrag. På kysten var det havna som konstituerte byen. All aktivitet sprang ut derfra. Sammenlignet med forståelsen av den klassiske byen – kan havna med kaier og andre anlegg betegnes som kystbyenes torg. Dette er et aspekt som er alt for lite fokusert. Selv om vi ikke helt ut kan gå god for boktittelen: «Først kom havnen – så kom byen», kan dette absolutt være tittelen på et framtidig forskningsprosjekt om norsk havnehistorie. Sesjonen er tenkt som et første bidrag i denne retning. Undertegnede deltakere på sesjonen har arbeidet med havnehistorie i egne prosjekt og/eller i forbindelse med nyere byhistorier. Nærmere om tittel på de enkelte foredragene og abstract vil følge så snart vi får tilbakemelding om sesjonen settes på konferansens program.

Deltakere:

Steinar Aas, Nord universitet

Kristin Øye Gjerde, Norsk oljemuseum

Anders Haaland, Museum Vest

Wilhelm Karlsen, Nord universitet

Ole Georg Moseng, USN

Jon Skeie, Nasjonalbiblioteket

Sesjon 23

Kirken i den tidlig-moderne staten

Sesjonsleder: Trond Bjerkås, UiA

Lørdag 13.30-15.30. Aud B2 006

Politisk kultur har i snart tre tiår vært et etablert begrep i forskning på tidlig-moderne historie i Skandinavia. Begrepet har stått sentralt i en utvikling hvor forholdet mellom befolkning og styresmakter har blitt løftet ut av en hovedsakelig materialistisk fortolkningsramme. På den ene siden innebærer dette at motstand og interaksjon i økende grad har blitt tolket i lys av bøndernes egne normer og politiske forestillinger. På den andre siden har historikere lagt større vekt på de ideologiske og normative forutsetningene for statens maktutøvelse. Forskningen på interaksjonen mellom styresmakter og befolkning kan dermed sies å ha gjennomgått en kulturell vending.

Det er likevel først mer nylig at historikere i Norge har knyttet kirkens betydning i de tidlig-moderne samfunnene til politisk kultur. Dette til tross for at kirken i århundrene etter reformasjonen var en helt sentral institusjon både i lokalsamfunnet og som del av den konfesjonelle fyrstestatens maktapparat. Det har lenge eksistert en mer eller mindre uttalt arbeidsdeling mellom teologer som har befattet seg den teologiske og kirkepolitiske utviklingen og historikere som har befattet seg med kirken som samfunnsinstitusjon.

I lys av den kulturelle vendingen framstår dette skillet i økende grad som foreldet. Denne sesjonen presenterer fire bidrag som belyser kirkens og religionens betydning for meningsdannelse, legitimitet og maktutøvelse i det tidlig-moderne samfunnet.

Deltakere:

Ingebjørg Aamlid Dalen, UiT

«En familie med mange hatter, prestefamilien lokalt»

Øystein Lydik Idsø Viken, HiVolda

«Disiplineringa i den lange reformasjonen»

Thomas Ewen Daltveit Slettebø, UiT

«Jubelfestenes tidsalder: det dansk-norske eneveldet og 1700-tallets protestantiske minnekultur»

Trond Bjerkås, UiA

«Pietismen og synet på kirkens myndighet på 1700-tallet»

Sesjon 24

Museene og den brennaktuelle fortida

Sesjonsleder: Torleif R. Hamre, Eidsvoll 1814/NM

Lørdag 13.30-15.30. Rom F1 023

En av de sterkeste fornyelsestendensene i museumsverdenen de siste par tiåra handler om å styrke museenes aktuelle samfunnsrelevans på ulike plan, både som deltakere i samfunnsdebatten, gjerne som kritiske eller utfyllende motstemmer, og som institusjoner i tettere forbindelse med samfunnet rundt seg, med involvering av flere publikumsgrupper og bedre gjenspeiling av det kulturelle mangfoldet. Denne tendensen kommer både nedenfra, drevet fram av museene selv og av brukergrupper, og ovenfra, som signaler og forventninger fra politiske og administrative myndigheter.

Ofte er det slik at når museene vil være dagsaktuelle, er det først og fremst samtidstemaer de tar fatt i, også på museer som ellers har en tung historisk forankring. Iblant kan det kanskje oppleves som løse tiltak litt «på sida» av kjernevirksomheten. Vi ønsker her blant annet å se på hvordan historisk orienterte museer også kan ta med seg nettopp det historiske perspektivet inn i de dagsaktuelle aktivitetene. Slik kan de kanskje i større grad tilføre noe nytt i den offentlige samtalen, og vise relevans med museets unike egenart i behold.

Vi har utfordret historikere ved fire ulike museer i demokratinettverket til å dele erfaringer fra egen praksis som kan bidra til å kaste lys over spørsmålet. Eksempelene er hentet fra både forskning, utstillinger og ulike formidlingstiltak.

Deltakere:

Gunhild H. Aaby, Vest-Agder-museet:

«Fattigdom i fokus – museet inn i den politiske debatten»

Terje Emberland, HL-senteret:

«Okkupasjon av fortiden. Refleksjoner over en utstilling om nazistisk bruk av den norrøne arven»

Heidi Anett Øvergård Beistad, Stiklestad Nasjonale Kultursenter:

«'Stedet, vi staar paa, gjør langsynt' - om symbolkraft og historieförvaltning» på Stiklestad»

Ketil G. Andersen, Teknisk museum:

«Utstilling som forskningsstrategi: Erfaringer fra arbeidet med utstillingen Grossraum på Teknisk museum»

Kommentator: **Bård Frydenlund**, Eidsvoll 1814

Sesjon 25

Kroppene i historien

Sesjonsleder: **Kari H. Nordberg**, HSN

Lørdag 13.30-15.30. Rom F1 031

I sesjonen vil vi diskutere kroppenes plass i historien. Hvordan har kropp og kroppslige funksjoner blitt forstått i ulike historiske kontekster? Hvilken betydning har kroppene hatt i samhandling mellom mennesker og i utøvelse av makt og styring? Hvilken plass har kroppslige kunnskapsformer fått i utdanningsinstitusjoner i endring? Dette er noen av spørsmålene vi vil ta opp når vi drøfter hvordan kropp kan skrives inn i historien.

Deltakere:

Anne Irene Risøy, USN

«Hode, skulder, kne og tå: Vikingenes verdsetting av kroppen»

Innlegget ser på flere detaljerte bestemmelser om verdsetting av ulike kroppsdelar, og hvordan det som skadevolderen måtte betale i oppreisning var knyttet til sosial rang.

Eirik Brazier, USN

«En ungdom som er sterk og sund»

Innlegget ser nærmere på hvordan kropp ble beskrevet og representert i flere utgaver av Norsk Soldatbok i perioden 1914-1969. Et sentralt tema blir å se nærmere på hvordan kropp og kunnskap om kroppen ble satt i sammenheng med helse og forsvarsevne.

Hege Roll-Hansen, USN

«I all slags vær»

Innlegget tar utgangspunkt i forestillingen om at barn i norske barnehager er mer ute enn i andre land. Hvordan har utetiden blitt begrunnet og kritisert i den barnehagepolitiske diskusjonen i perioden fra 1960 til i dag, og hvordan kan dette relateres til skiftende ideologiske, pedagogiske og velferdspolitiske regimer?

Jan Messel, OsloMet

«Kroppens kunnskap. Om mensendieckutdanningens møte med høyskolen.»

Mensendiecksystemet oppsto på begynnelsen av 1900-tallet i et møte mellom kunst og kroppskultur. I Norge utviklet det seg til en form for fysioterapiutdanning og ble en del av høyskolesystemet. Innlegget vil drøfte hvordan kunnskapssynet i mensendieckutdanningen sto seg i møte med en stadig mer akademisert høyskole. Dette vil bli relatert til mer allmenne utviklingstrekk ved kunnskapsforståelsen innenfor yrkesrettede profesjonsutdanninger i overgang til høyskoler og universiteter.

Kari H. Nordberg, Høgskolen i Sørøst-Norge:

«Hvordan kjenne etter? Seksualitet, kunnskap og kroppslig mestring»

Gjennom å se på hvordan kjennskap til egen kropp har blitt et sentralt anliggende i seksualundervisning fra 1970-årene og fram mot i dag, diskuteres tema som lyst, grenser og forståelse av kjønn.

Sesjon 26

«Krigen» som slagmark og tilfluktsrom

Sesjonsleder: **Stian Bones** og **Sigurd Sørli**

Lørdag 13.30-15.30. Rom B3 004

De dramatiske begivenhetene under andre verdenskrig har inntatt en særstilling i nordmenns kollektive erindring etter 1945, noe som har kommet til uttrykk blant annet gjennom tallrike bokutgivelser, populære filmer, opphetede mediedebatter, minnesmerker og minnehøytideligheter. Det er i dag bred enighet om at en patriotisk minnekultur var rådende de første tiårene etter krigen, og at denne gradvis har veket plassen for mer komplekse erindringsmønstre. Men mange aspekter ved den norske erindringen er fortsatt lite utforsket. Hvilken rolle spilte utenrikspolitiske hensyn i norske myndigheters fortidsbearbeidelse etter 1945? Hvilke tidshorisonter har karakterisert den norske minnekulturen? Hvilke fortidsbilder formidles gjennom norske krigsfilmer? Hvilken rolle spiller krigsmedaljer i norsk krigserindring? Hva har kjennetegnet minnene til dem «på den andre siden»? Dette er blant temaene som søkes belyst gjennom denne sesjonen.

Deltakere:

Stian Bones

«En fortid å leve med. Sverige, Norge og hvitbøkene»

Under og like etter andre verdenskrig arbeidet myndighetene i de skandinaviske landene systematisk med å dokumentere relasjonene til hverandre. De mest håndfaste resultatene kom i form av «hvitbøker». Det ble lagt ned mye arbeid i å etablere et faktagrunnlag som partene kunne akseptere, og oppå det igjen et lag av felles forståelse; en fortid å leve med. Den viktigste funksjonen til dette historisk-diplomatiske samarbeidet var kanskje å unngå at «krigen» ble en fortsatt symbolsk slagmark mellom statene. Hva var de viktigste stridsspørsmålene og konfliktlinjene?

Synne Corell

«Aldri glemme, eller på tide å legge krigen bak oss? Tidshorisonter i norsk minnekultur 1945-2020»

Hvilken posisjon har de to motpolene «huske» og «glemme» hatt i norsk minnekultur om andre verdenskrig? I hvilke situasjoner har erindringen og glemselen blitt påkalt? Hvilke aspekter ved krigen skal henholdsvis huskes og glemmes, og er det av hensyn til fortida eller framtida at vi skal minnes eller la være? Innlegget vil presentere et artikkelprosjekt som vil undersøke argumenter for krigsminne og krigsglemsel i ulike befolkningsgrupper og debatter gjennom norsk etterkrigstid.

Kjetil Jakobsen

«Formelfilmens forbannelse»

«Historisk» film, ikke minst med tema fra den andre verdenskrigen, er blitt en dominerende sjanger i norsk film og fjernsyn i de senere år. Filmer som *Max Manus*, *Kongens Nei* og *Den tolvte mann* har fått kritikk fra historikerhold. Hovedproblemet er kanskje ikke at filmene ofte ljuger om historiske personer og hendelser, men at disse filmene knapt tillater noen form for historisk bevissthet og refleksjon, enkle faktaspørsmål er de eneste man kan stille til dem. Kan man tenke seg historisk film som forholder seg til og deltar i forskningen?

Joakim Aalmen Markussen

«Minner og medaljer. Norsk minnepolitikk om andre verdenskrig i Nord-Norge»

Anerkjennelse for krigsinnsats kan uttrykkes på mange måter, ikke minst gjennom utdeling av krigsmedaljer. I Norge har det de siste årene pågått en debatt om hvorvidt enkelte grupper som aldri ble en slik ære til del, burde ha blitt dekorert for sin innsats under andre verdenskrig. Medaljene er med på å forme våre kollektive minner, og en kan av og til få inntrykk av at krigsmedaljene har fått status som det ypperste symbolet på anerkjennelse for krigsinnsats. Hva skjer med minnene når medaljene uteblir?

Sigurd Sørli

«Sterke minner. Frontkjemperne som minnefellesskap etter 1945»

De såkalte frontkjemperne var utelukket fra det nasjonale minnefellesskapet etter frigjøringen, og hadde helt andre krigserfaringer enn nordmenn flest. De hadde samtidig et åpenbart behov for å rettferdiggjøre sine valg og gjøre dem meningsfulle i ettertid. Hva slags grunnfortelling formidlet gruppen? Hvordan fikk denne fortellingen sin form? I hvilken grad bidro denne fortellingen til å forme det rådende bildet av gruppens krigshistorie i norsk offentlighet?

Sesjon 27

Gjensyn med 1968 – 50 år etter

Sesjonsledere: Odd Arvid Storsveen, UiO og James Godbolt, HiSN

Søndag 10.00-12.00. Aud. B1 018

Opprørsåret 1968 har fått en halvt mytisk status, og begrepet «68'er» er gått inn i hverdagsspråket. «1968» er symbolladet og har blitt et ikon for både en historisk periode med en særegen tidsånd, og for en livsstil og politisk kultur karakteristisk for etterkrigsgenerasjonen, de såkalte baby-boomers. Men hvor viktig var nå dette året egentlig for den politiske og kulturelle utviklingen? Og hvor egenartet er «1968»? I 1968 stod verden i hvert fall inne i en brytningstid både innenfor den kalde krigen, innenfor sosiale livsformer og verdioppfatninger, og ikke minst innenfor den politiske kulturen. Men i dag kan det likevel være på tide å se på dette årets paroler og debatter i nytt lys, og finne frem andre historiske forklaringer enn de som har dominert mest i ettertid, og som ofte har vært formulert av opprørerne selv. Gjennom denne sesjonen vil vi prøve å skue tilbake med lærdom fra vår egen tid til den internasjonale konteksten i 1968, til de ideologiske posisjonene og de formulerte målene den gangen, og se nærmere på den sosiale bakgrunnen for opprøret, og diskutere den kulturelle innflytelsen og etterveksten som året 1968 fikk – eller ikke fikk.

Deltakere:

James Godbolt, USN

«Stand der Forschung: Det norske '68'»

Odd Arvid Storsveen, UiO

«Nytt universitet, gammel ideologi?»

Trine Rogg Korsvik, Senter for tverrfaglig kjønnsforskning:

«Seksuell revolusjon og kvinnekamp»

Nik Brandal, HiVolda

«Inspirasjonen fra Tyskland»

Tor Egil Førland, UiO

«Et oppskrytt '68?»

Sesjon 28

Mellom teknokrati og demokrati: Ekspertenes rolle i samfunnsutviklingen

Sesjonsledere: Trond Erlien, UiB og Pål Nygaard, BI

Søndag 10.00-12.00. Aud. B1 007

At eksperter og ekspertkunnskap har spilt og spiller en viktig rolle i mange beslutningsprosesser, råder det liten tvil om. Tanken om at politiske og strategiske beslutninger skal tas ut fra best mulig kunnskap kan også oppfattes som et normativt ideal.

Samtidig har forskning på ekspertise vist at grensene mellom vitenskap, ekspertise og beslutningstagere er flytende. Ekspertisen er i seg selv ikke verdinøytral. Dessuten blir ekspertisen ofte brukt på måter de ikke var tenkt: forskningsresultater kan blåses opp eller

puttes i kontekster de ikke passer, og både kunnskap og eksperter kan hentes inn kun for å låne legitimitet til en beslutning. Innenfor politikken støter dessuten tanken om kunnskapsbasert politikk mot andre normative ideal: Den første maktutredningen skapte grunnlag for en berettiget skepsis mot segmentering, og at eksperter når innflytelse utenfor demokratisk kontroll. Mer generelt kan overdreven vekt på kunnskapsbasert politikk svekke medborgeres mulighet til å øve innflytelse over samfunnsutviklingen. Innenfor mange områder vil beslutninger derfor tas i et spenningsfelt mellom det vi kan kalle teknokratiske og demokratiske hensyn.

Siktemålet med denne sesjonen er å belyse hvilken betydning ekspertise har og har hatt innenfor ulike samfunnsområder. Bidragsyterne presenterer flere måter å studere teknokrati og ekspertise historisk. Vi tar for oss forskjellige former for ekspertise, og studiene retter seg mot ulike perioder.

Det er lagt opp til at hver bidragsyter holder et innlegg på ca. 15 minutter, med 5 minutter til kommentarer og diskusjon etter hvert innlegg.

Deltakere:

Christine Myrvang, BI

«Frihetens maskineri: Tanker om økonomisk og teknologisk determinisme under en digital medierevolusjon»

Pål Nygaard, BI

«Atomavfall bortenfor offentligheten: Begrensninger på eksperter og politikeres evne og vilje til å løse problemer med lang tidshorisont»

Håvard Brede Aven, OsloMet:

«Teknopolitisk kaffislabberas: Teknisk ukeblad, Polyteknisk forening og ekspertisekritikk som rekreasjon»

Ola Innset, EUI

«Økonomisk krise og økonomisk ekspertise: Om oppgivelsen av motkonjunkturpolitikken på 1970-tallet og hva som står på spill i forståelsen av økonomiske kriser»

Eivind Thomassen, UiO

«Olje som demokratiproblem – eksperter som problemløsere, 1970-2000»

Trond Erlien, UiB

«Fra profesjonsstatens bakgård til kunnskapspolitisk dugnad: Tanker om utviklingen av styringsinstrument i høyere utdanning, 1967-2017»

Sesjon 29

Norsk historie i samfunnet - hvordan nå frem i det digitale universet?

Sesjonsleder: Ellen Cathrine Lund, norgeshistorie.no

Søndag 10.00-12.00. Aud. B2 001

Norsk historie er helt sentralt for å styrke humanioras relevans og dannelse i befolkningen. Likevel er det grunner til å ha et bekymret blikk på norsk histories fremtid. Det er rimelig at de internasjonale problemstillingene får mest oppmerksomhet blant historikere og myndigheter i en økonomisk globalisert verden utsatt for klimaendringer, stormaktskonflikter,

migrasjonsutfordringer og uoversiktlige teknologiskifter. Står norsk historie i forskning og i samfunnet for øvrig i fare for å drukne i den internasjonale forsknings- og formidlingskonkurransen? Risikerer vi å overlate formidlingen av norsk historie til filmskapere, romanforfattere og journalister? I så fall, gjør det noe?

I denne sesjonen vil representanter for tre betydningsfulle samfunnsinstitusjoner, UiO, Arkivverket og NRK reflektere over og invitere til debatt om norsk histories samfunnsmessige betydning. Vi vil også dele våre erfaringer om hvilke digitale formidlingsgrep som kan tas for å nå publikum og skape interesse, særlig blant unge mennesker. Alt er lett å få ut på nett, alle kan bli publisister - og deri ligger en utfordring; ubegrensede muligheter for digital formidling og altfor lite tid til å lese. Hvordan kan vi løse humanioras samfunnsoppdrag som er å møte ambisjonene nytte og danning, også i det digitale universet? Kommer digital tilpasning i konflikt med kvalitet og troverdighet?

Deltakere:

Ellen Cathrine Lund, Norgeshistorie.no

«Innledning: Norsk historie i samfunnet»

Knut Kjeldstadli, professor UiO

«Hvorfor skal norsk historie være en del av forskningen på universitetene?»

Ellen Cathrine Lund og Nora Rodin, Norgeshistorie.no

«Norgeshistorie.nos ambisjon: styrke norsk historie i samfunnet – lykkes vi?»

Ane Bjølgerud Hansen, Norgeshistorie.no

«Norsk historie på facebook, hva engasjerer i sosiale medier?»

Diskusjon: Norsk historie i samfunnet - hvordan formidle i det digitale universet?

Sesjon 30

Historikeren som samfunnsaktør i Danmark-Norge på 1700-tallet

Sesjonsleder: Håkon Evju, UiO

Søndag 10.00-12.00. Aud B2 002

I historiefagets tilblivelsesfortelling har det tidlige 1800-tallet en sentral plass. Det var da historieskrivingen ble profesjonalisert og historie ble et moderne vitenskapsfag basert på kildekritisk metode. Det var også da historikeren fant sitt hjem ved universitetet, og fikk en uavhengig posisjon som gjorde det mulig å etterstrebe objektivitet på en annen måte enn før. Mye kan sies om denne fortellingen, men den har fått betydelig gjennomslag og bidratt til å gi eldre historikere karakter av å være forløpere for deres moderne kolleger. I denne sesjonen vil vi forsøke å se på noen av disse forløperne på deres egne premisser. Nærmere bestemt retter sesjonen søkelyset mot dansk-norske historikere på 1700-tallet. Historie opplevde på mange måter en blomstringstid i Danmark-Norge i denne perioden. Mange av tidens aller mest sentrale intellektuelle, som Ludvig Holberg, Peter Frederik Suhm og Tyge Rothe skrev historie og oppfattet seg som historikere, historie var en privilegert sjanger sett i forhold til eneveldet og stadig flere etterspurte historisk litteratur i den fremvoksende dansk-norske offentligheten. Mot en slik bakgrunn vil vi i denne sesjonen forsøke å kaste lys over spørsmål som: Hvor i det dansk-norske samfunnet fantes det historikere? Hvilke roller inntok

historikeren? Hva kunne historisk kunnskap brukes til? På hvilke måter grep historieskrivingen inn i samfunnet?

Deltakere:

Thomas Slettebø, UiT

«Historikerne og det dansk-norske eneveldets jubelfester»

Innlegget vil diskutere hvilken rolle 1700-tallets danske historikere spilte som leverandører av historisk kunnskap til det dansk-norske eneveldets jubileumsfeiringer. I første halvdel av århundret feiret eneveldet fire jubileer («jubel- og takksigelsesfester») til minne om hendelser som den danske reformasjonen (1736) og innføringen av eneveldet (1760).

Et sentralt spørsmål i innlegget vil være hvilken funksjon historikerne hadde i relasjon til den offentlige historiebruk som fant sted under jubelfestene. Fantes det et rom for kritisk vurdering av de overleverte kildene, eller var historikerens primæroppgave å legge til rette for mytologisering av kongeslekten og deres forfedre? Hvilke rolleforståelser kommer til uttrykk i historikerens arbeid i forbindelse med jubileene? Og hva skjedde med historikernes tekster i møtet med en feirende offentlighet?

Emil Nicklas Johnsen, UiO

«Niels Ditlev Riegels (1755-1802). Historikeren som oppdrager»

Jeg vil i dette innlegget rette søkelyset mot forståelsen av historieskrivingen på slutten av 1700-tallet som «oppdragende», med utgangspunkt i den kontroversielle historikeren Niels Ditlev Riegels' (1755-1802) historiske skrifter. Riegels kan ses som en historiker som eksplisitt ønsket å nå et større publikum. Mange av tekstene han publiserte var tenkt for «Læsere af alle Stænder». Men det gjorde han i oppdragende hensikt. Historien kunne være en «Veiviser til Dyd paa Livets Bane», som undertittelen på en av hans bokutgivelser lyder. Men samtidig som historien var en livets læremester (magistra vitae) for en utvidet leseskare, inngikk oppdragelse som et sentralt tema i Riegels' historiske tekster selv, som helt sentralt i å forklare hvorfor det gikk som det gikk, særlig oppdragelsen av monarker, som hadde potensielt viktige politiske implikasjoner innenfor en eneveldig monarkisk styreform. Oppdragelse inngår dermed som et sentralt element i Riegels måte å tenke og utøve sin historikerrolle på, og kan gi et innblikk i hvordan historikernes rolle i samfunnet ble oppfattet i den sene opplysningstiden i Danmark-Norge.

Thor Inge Rørvik, UiO

«Den historiske kunnskaps egenart»

Hva var historisk kunnskap, hvilken status hadde den innenfor det sene 1700-tallets kunnskapssystem og hvordan kom dette til uttrykk i datidens undervisning? Disse spørsmålene vil bli belyst gjennom eksempler hentet fra lærebøker som var i bruk ved akademiet i Sorø og ved Sjøkadettakademiet i København.

Diskusjon – 10 minutter

Jakob Maliks, NTNU

«Grenseløs historiebruk: om nytten av klassisk dannelselse for bedringen av jordbruket i Norge på 1700-tallet»

Montesquieu fremmet i sitt uhyre innflytelsesrike verk *Lovenes ånd* (1748) en teori som i ettertiden er blitt kjent som "klimateorien". Den går i korthet ut på at viktige forskjeller mellom samfunn kan forklares ut fra de stedlige naturgitte betingelsene. Mennesket tilpasser seg naturen. I 1758 fikk Gerhard Schøning, som da var rektor ved Katedralskolen i Trondhjem, utgitt boken *Velmeente Tanker om Agerdørkningens muelige Forbedring udi Norge*. Boken utlegger, med utgangspunkt i en historisk komparativ metode, en egen klimateori. Naturen tilpasser seg mennesket. I dette innlegget skal jeg presentere Schønings teori og det metodiske grunnlaget den bygger på.

Håkon Evju, UiO

«Mellom patriotisme og antikvarianisme. Gerhard Schøning, August Ludwig Schlözer og striden om den eldste nordiske historien»

I 1771 kom bind 31 av den populære universalhistoriske kompilasjonen *Allgemeine Weltgeschichte* ut i Halle. Bindet omhandlet nordisk historie og var redigert av August Ludwig Schlözer, en markant politisk publisist og professor i historie ved Universitetet i Göttingen. Schlözer hadde i dette verket tatt inn en lang, oversatt artikkel av Gerhard Schøning om antikke forfatteres kunnskap om Norden, og utstyrt den med sine egne, meget kritiske noter som avviste den norske historikerens forsøk på å anvende antikke kilder for å si noe om den eldste nordiske historien. Utgivelsen ga opphav til et skarpt motsvar fra Schøning, og fant sted på bakgrunn av en bredere diskusjon omkring kildene til den nordiske forhistorien, som også trakk inn den norrøne overleveringen. I mitt innlegg vil jeg redegjøre for striden mellom Schøning og Schlözer og vise hvordan den hang sammen med både karriereambisjoner og patriotisme, i form av ønsker om å tilskrive land og riker en lang og ærefull historie, og kildekritiske diskusjoner innenfor den antikvariske kunnskapstradisjonen.

Diskusjon 10 minutter

Sesjon 31

Den kunnskapshistoriske vendingen

Sesjonsleder: Erling Sandmo, UiO

Søndag 10.00-12.00. Aud B2 004

Kunnskapshistorie er blitt et vitalt felt både i Norden og Europa de siste ti årene, og en sesjon som dette kan åpne både for allmenne refleksjoner rundt denne utviklingen, som knytter sammen vitenskapshistorie, kulturhistorie, begrepshistorie og diskursanalyse, og - først og fremst - på eksempler på spesifikk forskning. Dette er en rundebordssamtale med Erling Sandmo, David Larsson Heidenblad, Kari Hernæs Nordberg, Helge Jordheim og Susann Holmberg, og problemstillingen er da hva som skjer med konkrete empiriske felt og lesningen av empirisk materiale hvis man gjør kunnskapsbegrepet til omdreiningspunkt: Hva ville det si å "vite" i gitte historiske situasjoner? Hva er forholdet mellom kunnskap og virkelighet? Hvordan spiller kunnskap og makt sammen i forskjellige historiske sammenhenger?

Hver av deltakerne vil velge seg ett begrep, ett historisk fenomen, og eksemplifisere det kunnskapshistoriske perspektivet. Vi har diskutert begreper som "undervisning", "geografi",

"penger", "verden", "konstruktivisme", "kjønn", "sykdom". Det sammenbindende perspektivet er sterkt, og vi tror det kan gi grunnlag for en tydelig sesjon med klare teori- og metodeperspektiver.

Sesjon 2

Kampen om virkelighetsbildene: med ideologisk perspektiv på norsk okkupasjonshistorie og dens samtidsrelevans

Sesjonsleder: Thomas V. H. Hagen, UiA

Søndag 10.00-12.00. Aud B2 006

Hva gjør forskning om andre verdenskrig relevant for nåtiden? Sesjonen vil diskutere hvilken betydning den nazistiske *ideologien* har hatt på ulike samfunnsområder. Også i dag fins det utbredte tenkemåter og forestillinger som har ideologiske kjennetegn, og som dermed bidrar til spredning av forenklete virkelighetsbilder som igjen undergraver mulighetene for et velfungerende demokrati.

Fem forskere presenterer funn og erfaringer fra prosjekter som tematisk spenner fra antisemittisme og konspirasjonstenkning i Nasjonal Samling, til okkupasjonsregimets kulturpolitikk og ideologiseringen av skolen. Et fellestrekk ved alle bidragene er at ideologiens betydning i historien løftes frem. Sesjonen vil også vise hvordan teoretisk og metodologisk bevissthet kan bidra til å gjøre forskningen mer aktuell og relevant.

De fem innleggene vil ta utgangspunkt i tre spørsmål: 1. Hvor viktig er det ideologiske perspektivet? 2. Hvilke faglige diskusjoner vies det plass til i prosjektet? 3. Hvordan forholder forskeren seg til den bredere offentligheten, og hvor ligger samtidsrelevansen i temaet som studeres?

Etter presentasjonene legges det opp til samtale mellom bidragsyterne og deltakerne på sesjonen.

Innledning og presentasjon av bidragsyterne ved sesjonsleder Thomas V.H. Hagen

Deltakere:

Geirr Olav Gram, UiA

«Nasjonal gjenreising og modernitet. Propagandautstillingene til NS»

Thomas V.H. Hagen, Arkivet freds- og menneskerettighetssenter i Kristiansand:

«Kino for folket? Kinopolitikken i det okkuperte Norge og ideen om en ny europeisk kulturell orden»

Nicola Karcher, HL-senteret

«Kampen om ungdommen. Nazistenes ideologisering av skolen og skolesektorens motsvar»

Synne Corell, HL-senteret

«Inndragningen av jødisk eiendom under okkupasjonen»

Kjetil Braut Simonsen

«Ideologisk kontinuitet? NS-veteranene og antisemittismen i etterkrigstiden»

Sesjon 33

Statsreligion, religionsfrihet og religionspolitikk

Sesjonsleder: Per Kristian Aschim, Presteforeningen

Søndag 10.00-12.00. Rom F1 023

Den gradvise avviklingen av den norske statsreligionen har vist at staten og Den norske kirke har vært sammenvevd på mange ulike måter, og at et skille mellom stat og kirke framstår som komplisert å gjennomføre. I 2017 sendte regjeringen ut et forslag til ny felles tros- og livssynssamfunnslov på høring. Regjeringen har også under arbeid en stortingsmelding om en helhetlig religionspolitikk. Forholdet mellom likebehandling av tros- og livssynssamfunn og en eventuell særstilling for Den norske kirke debatteres i den sammenhengen.

Historien om den norske statsreligionen, om religionsfrihet og om norsk religionspolitikk i tidligere tider kan bidra til å forstå bakgrunnen for nåtidens religionspolitiske problemstillinger. I sesjonen presenteres ny forskning som belyser hvordan statsreligionen har vært legitimert i (dansk-)norsk statsteoretisk tenkning, hvordan religionsfriheten i lang tid ble underordnet andre hensyn, hvordan religiøse minoriteter har blitt betraktet og framstilt, og hvordan religiøse minoriteter har opplevd vilkårene for religionsutøvelse og sin status som borgere i samfunnet.

Fortellingen om religionsfrihet i Norge framstår i denne forskningen ikke som en rettlinjet fortelling om religionsfrihetens gradvise seiersgang, men som en kompleks forhandling mellom borgernes rettigheter og friheter, og samfunnets og statsmaktens behov for enhet, sammenheng og verdigrunnlag.

Deltakere:

Frode Ulvund, UiB

«Åndsfridommens intoleranse? Statskyrkje, religionsfridom og blasfemi ca. 1900-1940»

Ingunn Folkestad Breistein, Ansgar teologiske høyskole

«Har staten bedre borgere? Religiøse minoriteter og religionsfrihet frem mot 1970»

Per Kristian Aschim, Presteforeningen:

«Herskende religion i den kristelige stat. Den statsteoretiske diskursen om religion og stat med henblikk på norsk religionspolitikk i 1840-årene»

Sesjon 34

Historie og helse

Sesjonsleder: Gunnar Thorvaldsen, UiT

Søndag 10.00-12.00. Rom F1 031

Ulike befolkningsgruppers helse er betinget av en rekke faktorer, og mange er situert i tid og rom. Vår sesjon tar med utgangspunkt i dette opp tre prosjekter knyttet til helse, sykdom og død i nordområdene, helse og død i en norsk havneby og epidemier som grensekryssende fenomener.

Deltakere:

Hilde Sommerseth, UiT – Norges arktiske universitet

«Fra sjøbåren til luftbåren smitterisiko – helse og død i en norsk havneby»

I dag fungerer flyplasser som globale leverandører av smittsomme sykdommer. Nasjonale helseorganisasjoner overvåker risikoen, og beredskapsplaner iverksettes med umiddelbar virkning om en uønsket «gjest» har krysset grensa. Mens denne grensa i økende grad er plassert i punkt der flyplasser har sin beliggenhet, har internasjonale havnebyer fungert som tilsvarende grenser i flere århundre. Den typiske havneby hadde en stadig sirkulasjon av mennesker, og kombinert med høy befolkningstett og et hygienisk og sanitært system som konsekvent lå etter befolkningsveksten, var byene preget av høye sykdomsrater fra et bredt spekter av smittsomme sykdommer, og tilsvarende høy dødelighet. Fortidens havnebyer representerer unike laboratorier som bidrar til økt forståelse av den langsiktige globale utviklingen av dødelighet og helse. Finner vi svaret på hva folk døde av, vil vi også kunne si noe om sykdom og helse.

Individuelle dødsårsaker finnes i varierende grad i landets kirkebøker fra rundt midten av 1800-tallet, og fra 1928 sendte leger systematisk inn individuelle dødsmeldinger til Statistisk Sentralbyrå. Fra medisinerens hånd har vi imidlertid aggregerte dødsårsaker i de årlige trykte beretninger om «Sundhedstilstanden og Medicinalforholdene».

Med utgangspunkt i 16000 individuelle dødsårsaker registrert for perioden 1840-1911 i tre av Trondheims kirker, vil presentasjonen gi et komparativt blikk på henholdsvis presten og legens registrering av dødsårsaker. Målet er å avdekke likheter og særegne registreringspraksiser, og få en økt kunnskap om skiftende medisinsk nomenklatur, og hvordan dette eventuelt påvirket prestens registrering og dermed også dagens forståelse av den såkalte epidemiologiske transisjon.

May-Brith Ohman Nielsen, UiA

"Bugs, borders, historians and societies"

Historikere i en rekke land har gransket og beskrevet de store grensekryssende pandemiene i moderne tid, kolera, tuberkulose og spanskesyke. Men historikerne har, i varierende grad, studert disse epidemiene i et samfunnsperspektiv, og de har gitt forskjellige tolkninger av epidemiens virkninger på samfunnene som ble rammet. Tolkningene har vært knyttet til tid, sted og sykdommens egenart, men viser det seg, også til forskningstradisjoner i fagfeltene. De store pandemiene berørte samfunnene på alle nivå og på svært komplekse måter. Historiografien til disse tre epidemiske sykdommene, slik den fremkommer i vitenskapelige publikasjoner mellom 1970 og 2015, oppviser imidlertid særtrekk som gir grunnlag for å spørre: Hvilken rolle spiller faglig sosialisering for historikernes forhold til samfunnet de studerer? Og hvilken rolle spiller landegrenser i historikernes studier av grensekryssende fenomener som dette?

Gunnar Thorvaldsen, UiT – Norges arktiske universitet

«Befolkningsundersøkelser i nord og sosiale ulikheter i helse»

Befolkningsundersøkelser i nord tar utgangspunkt i de sju Tromsøundersøkelsene som har bidratt til langt bedre hjerte- og karhelse i Nord-Norge. Allikevel vedvarer betydelige sosiale forskjeller i det kardiovaskulære problemkomplekset. I et samarbeid mellom historikere, samfunnsvitere, økonomer og medisinerere har vi definert tre sosiale felt som betinger ulike

helseresultater: Kjønn, bosted og arbeid. Ved å lenke individdata fra folketellinga 1950 og Det sentrale folkeregistret til ulike helseregistre vil vi studere langtidsvirkningene av disse tre faktorene.

Frie foredrag

Foredrag 1

Marx i 200

Frank Meyer, Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek

Fredag 16.15-17.00. Aud. B1 018

I 2018 er det 200 år siden Karl Marx ble født. Etter den globale finanskrisen i 2007/2008 har Marx fått markant fornyet interesse, og 200-årsdagen markeres med publikasjoner, seminarer og konferanser verden rundt. Foredraget har som mål å gi en kort og udogmatisk oppsummering og drøfting av hvordan Marx' omfattende verk kan brukes (og brukes) i historisk forskning i dag, og hvor i hans vedvarende eller fornyede aktualitet ligger: kapitalismens historie, sosiale spenninger og klassekamp, økologiske og epistemologiske perspektiver.

Foredrag 2

Kva skjer med historie i den pågåande fag/læreplanfornyinga?

Roar Madsen, NTNU

Fredag 16.15-17.00. Aud. B1 007

Historie både i grunnskulen (del av faget samfunnsfag) og i fellesfaget historie på studieførebuande retningar i vidaregåande skule, er i støypeskjeia. Prosessen fram imot varsla iverksetting av nye læreplanar frå hausten 2020, er alt godt i gang.

To av sentralkonsepta i denne prosessen – kalla «fagfornyelsen» - er *djupnlæring* og *kjerneelement*. Desse er skildra og drøfta i førearbeida til dei nye læreplanane (to NOU-ar frå Ludvigsenutvalet og i Stortingsmelding 28 2015-2016). I *djupnlæring* har ein ofte lagt ei slags sentrering av faginnhald (smalare fag – djupare læring). Tanken er at den djupare læringa skal vera ei meir varande læring med kunnskap på eit nivå som gjer at den kan takast i bruk. I konseptet *kjerneelement* har ein lagt sentralomgrep, metodar, tenkemåtar, kunnskapsområde og viktige uttrykksformer i faga. Tanken er at kjerneelementa skal gjer det lettare å operasjonalisera læreplanane på ein måte som *heng saman*.

I føredraget vil eg fyrst gå inn på desse to sentralkonsepta og dinest drøfta kva denne omlegginga kan tyda for/i historie både i grunnskulens samfunnsfag og i historiefaget i vidaregåande skule. Med til dette høyrer det og å gjer opp status no for fagfornyingsarbeidet i samfunnsfag (grunnskulen) og historie (vgo) og identifisera viktige og problematiske val og dilemma for historie som fag og læringsområde. Dette vil særleg verta knytt til djupnlæringa, som t.d. *kan* koma i motstrid til lange liner.

Eit anna hovudpunkt vil vera knytt til innføringa av dei tre fleirfaglege temaområda *folkehelse og livsmeistring*, *demokrati og medborgarskap* og *berekraftig utvikling*. Det er no (2017) fastsett i den overordna delen av læreplanverket, at desse skal inngå i alle fag (men i ulikt volum og der det er fagleg naturleg). Her vil det verta diskutert om dette kan medføra sterkare presentisme i dei to faga, og ogso ei meir kraftfull (nokon vil kanskje seia einseitig) vektlegging av normativ sosialisering.

Vidare vil eg skissera og kort drøfta andre mogelege utfall av fagfornyninga (endringar i realhistorisk fokus, endringar i fagføremål og grunnleggjande ferdigheiter og endringar i måten dei to skulefaga er oppdelte på (hovudområde i faga).

Føredraget vil argumentera for at utfordringane for historie i desse to skulefaga i prinsippet er relativt *like*, men at føresetnadene for å handtera dei fagpolitiske setta av dilemma er *radikalt ulike*. Det siste heng saman med at lærarkompetansen for undervisning av historie i vgo er langt meir uniform enn i grunnskulen, og at samfunnsfag i grunnskulen langt på veg er lamma av uklår fagidentitet og «fagseparatisme» frå ulike kantar.

Føredraget vil byggja på førearbeida til den nye læreplanen, irekna utkasta til nye kjerneelement i dei to skulefaga, eigen praksis i tidlegare nasjonalt læreplanarbeid (2013-revisjonen i samfunnsfag), eigen praksis som invitert føredragshaldar om førearbeida og som Udir-engasjert kommentator til utkast til kjerneelement.

Foredrag 3a

Mary Wollstonecraft på Sørlandet

Gunnar Molden, Næs Jernverksmuseum

Fredag 16.15-17.00. Aud. B2 001

«Hva skulle menneskeliggjøre disse vesener, som lever sitt liv innestengt, - for de åpner sjelden sine vinduer, - med å røke, drikke brennevin og drive handel?» - Dette skrev den engelske forfatteren - og forsvareren av kvinnes rettigheter - Mary Wollstonecraft etter å ha avlagt et kort besøk i Risør sommeren 1795. Beskrivelsen hadde sikkert rot i virkeligheten, men var også sterkt påvirket av Wollstonecrafts erfaringer knyttet til en helt spesiell hendelse - nemlig affæren med «sølvskipet» «Maria Margrethe», som hadde forsvunnet «fra radaren» under ei reise fra Le Havre til Göteborg, og som da det dukket opp igjen - i Ny Hellesund utenfor Kristiansand - ikke lenger inneholdt det sølvet som var tatt ombord da skipet forlot Frankrike. Wollstonecraft hadde reist til Norge for å prøve å ordne opp i «affæren med det forsvunnet sølvet», hvor risørborgeren Peder Ellefsen spilte en viktig rolle. Ellefsen-saken er et viktig innslag i Wollstonecrafts livshistorie, men den gir også innsyn i hva som foregikk blant handels- og rederiborgerskapet på Sørlandet i den tidlige fasen av de europeiske revolusjonskrigene som ble utløst av den franske revolusjonen.

Foredrag 3b

Kamp om rett lære. Saker for domkapitlet i Kristiansand i 1690-åra,

Margit Løyland, Riksarkivet

Fredag 16.15-17.00. Aud. B2 001

Domkapitlet var eit organisert prestefellesskap, og fungerte både som kulturelt fellesskap, eignedomsfellesskap og juridisk domskollegium. Domkapitlet behandla hovudsakleg konflikhtar innad i kyrkja, det kunne vere prestekollegaer imellom eller tvistar mellom prest og kyrkjelyd, men også konflikhtar mellom nære familiemedlemer. Domkapitlet fekk til dels nye oppgåver og vart svekka utover 1600-talet. Dei juridiske oppgåvene minka etter at eineveldet vart innført 1660, men domkapitlet heldt fram med å dømme i ekteskapssaker og sedløysesaker, og i saker som galdt indre geistleg disiplin. Rettsreferata kan vere rike på detaljar. Dei går langt

inn i familiekonstellasjonar og kan slik sett fungere som ein god kanal inn til både individ og fellesskap, daglegliv og samværsformer. Domkapittelprotokollane avdekkjer enkeltskjebnar og menneskelege tragediar, men også eit samfunn der det var viktig å få løyst konfliktsaker før dei utvikla seg og kunne øydelegge både lokalmiljø, slektsband og samfunnsstruktur. Domkapitlet avsa domar på moralsk grunnlag. Argumenta dei brukte, er interessante. Både enkeltpersonar og fellesskap brukte domkapitlet som ein slag appelldomstol. Mange av sakene som kom dit, hadde først vore innom på by- eller bygdeting, og kanskje også lagting. Når saker blei sendt frå verdsleg til kyrkjeleg retting, var det ofte fordi det hadde kome fram nye opplysningar og/eller skuldingar slik at saka på mange måter endra karakter. Domkapitlet hadde som mål å skape ro i samfunnet og viser oss på mange måtar samfunnets indre justis. Det er interessant at denne retten fantes, og at det eksisterte eit slikt apparat for å regulere samfunnet og løyse konflikter menneske imellom. Det er også spanande å sjå korleis denne domstolen fungerte i «ferske» samfunn som den nyetablerte kjøpstaden Kristiansand var på slutten av 1600-talet.

Foredrag 4a

Haakon Lies propagandakrig– Arbeiderpartiets formidling av vestlig, antikommunistisk materiale til norske arbeidere, 1945–55

Eirik Wig Sundvall, UiA

Fredag 16.15-17.00. Aud B2 002

Arbeiderklassen var den viktigste målgruppen for det britiske og amerikanske påvirkningsarbeidet i Norge i den tidlige kalde krigen. De vestlige propagandistene fant ivrige allierte i Arbeiderpartiet, som ønsket propagandastøtte i sin kamp mot kommunisme og sovjetisk innflytelse. Haakon Lie ble en nøkkelperson. Allerede kort tid etter krigen initierte han samarbeid med antikommunistar i britisk arbeiderbevegelse og kontakter ved de amerikanske og britiske ambassadene i Oslo. Med den kalde krigen og oppstarten av hemmelige vestlige propagandaprogrammer i 1948–49, åpnet det seg helt nye muligheter. I 1950, ved utbruddet av Koreakrigen, ble Haakon Lie det CIA-finansierte Congress for Cultural Freedoms kontaktperson i Norge. Samarbeidet mellom Arbeiderpartiet og CCF vedvarte til omkring 1955, og førte til en rekke utgivelser på Lies «private» Fram forlag. I perioden 1945–55 fungerte Lie som en «kritisk redaktør» for materialet som strømmet inn fra utlandet. Artikler, pamfletter og bøker ble valgt ut, oversatt, tilpasset og spredd i et stort omfang gjennom parti- og fagorganisasjoner. Opphavet til tekstene ble sjeldent oppgitt. Det ble heller ikke det faktum at utgifter til oversettelse, trykking og distribusjon i flere tilfeller ble finansiert fra utlandet. Selv den åpne kampen mot kommunistene hadde skjulte sider.

Målet med foredraget er å legge frem nye funn fra britiske, amerikanske og norske arkiver, for å belyse Haakon Lies samarbeid med individer, organisasjoner og stater i den transnasjonale spredningen av propaganda til (og fra) Norge i det første tiåret etter andre verdenskrig. Hva var Arbeiderpartiet og Lies posisjon i og viktigste bidrag til de vestlige propagandanettverkene i denne perioden?

Foredrag 4b

NKP og religionen 1944-1950

Nils Ivar Agøy, USN

Fredag 16.15-17.00. Aud B2 002

Strid om Kominterns «religionsparole» fra 1923, som knesatte ateisme som det eneste mulige livssynsmessige standpunkt for sanne kommunister, var en viktig årsak til at Det norske Arbeiderparti ble splittet senere samme år. Den kominternetro utbryterfraksjonen, Norges Kommunistiske Parti, var dermed fra starten av offisielt forpliktet på en sterkt religionskritisk linje, som i mellomkrigstiden imidlertid viste seg vanskelig å følge fullt ut. Allerede før utbruddet av andre verdenskrig erklærte partiet seg villig til å inngå «situasjonsbestemte allianser» med kristne kirker, skjønt standpunktet at det forelå en «uforlikelig motsetning» mellom kommunisme og kristendom ble opprettholdt. Erfaringene fra motstandsarbeidet under den tyske okkupasjonen av Norge, og særlig statskirkens sentrale rolle i det, var en viktig faktor i at NKP under ledelse av Peder Furubotn, etter krigen forsøkte å legge om partiets linje i en mer religionsvennlig retning, mot sterk intern motstand. Et religionspolitisk utvalg som skulle samordne aktivitetene ble opprettet, partiforlaget gav ut en bok som argumenterte for å forkaste den ateistiske filosofiske materialismen som basis for kommunismen, og det ble truffet tiltak for å presentere NKP som det beste alternativet også for erklært kristne velgere. I kjølvannet av stortingsvalget 1949, hvor NKP mistet alle sine stortingsrepresentanter, ble imidlertid Furubotn-fraksjonen kastet ut av partiledelsen i et oppgjør hvor den påstått feilslåtte linja overfor kristne velgere stod sentralt.

Foredraget tar sikte på å drøfte denne utviklingen på basis av materiale fra NKPs arkiv.

Foredrag 5

Medaljens forside. Krigsskolen og Den militære høyskolen som dannelsessentra, 1814-1850

Roald Berg, UiS

Fredag 16.15-17.00. B2 004

Rune Slagstad har kalt sin siste bok «Da fjellet ble *dannet* [uth. her]» - om fjellvandrerne og landskapsmalernes historie. Mitt tema er at offiserene deltok i den dannelsesreisen inn i det indre av Norge som gjorde selv fjellene norske, for, som Slagstad formulerer det: «Offiserene fikk i det norske moderniseringsprosjekt en betydningsfull rolle langt utover det rent militære.»

Jeg kaller denne rolle «medaljens forside» (inspirert av Dag Solstads bedriftshistorie om Aker). Det er en misvisende metaforikk all den tid forsvarets hovedoppgave ikke var dannelses, men den fysiske siden av den sosiale kontroll over kongeriket undersåtter på 1800-tallet. Forsvarets dannelsesbidrag var en bi-ting og en følge av det 19. århundres fredelighet i den nordiske regionen. I tillegg var det en følge av det sivile høyere utdanningsvesenets mangelfullhet. Derfor er skole- og utdanningshistorie mangelfull dersom så lenge forsvarets utdanningsvesen ikke tas med i analysen.

Universitetet var en jurist- og presteskole. Krigsskolen og Den militære høyskole, som Hans Hosar har skrevet godt og mye om, var «ein våpenskule» for krigeryrket.

Men i tillegg var de militære skolene ingeniørhøyskoler – de eneste før NTH ble etablert i 1910. Det var derfor i krigsskolenes monumentale lokaler i Tollbugata at landets viktigste brobygger-ekspertise ble til; her kom landets veidirektører fra helt fram til de første årtier av det 20. århundret, havnedirektørene ble hentet herfra og telegrafdirektørene. Lærerne her hadde enten bistillinger på universitetet eller motsatt. De deltok i hovedstatens kulturelle liv på samme måte og med samme betydning som sine sivile yrkesbrødre. Landets militærintellektuelle spilte en like viktig rolle i det nasjonale moderniserings- og nasjonsbyggingsprosjektet som de av deres brødre, fedre eller sønner som brøt ut av det militære for å innta samfunnets *sivile* kommandoposter.

Temaet er derfor hvordan og hvorfor de militære høyskolene må binges inn i analysen av skolehistorien i det formative 1800-tallet for å forstå hvordan landet ble til en nasjon.

Foredrag 6

Sannhetskommisjonen, samene og det norske, germanske herremennesket

Steinar Pedersen

Fredag 16.15-17.00. B2 006

Stortinget har våren 2017 vedtatt at det skal opprettes en sannhetskommisjon som skal gjøre en grundig gjennomgang av fornorskingspolitikken og følgene av den. Stortingets presidentskap skal utforme mandatet og oppnevne medlemmer. Historisk kunnskap er helt grunnleggende for kommisjonens arbeid.

Norge ble relativt selvstendig i 1814. Selv om det var to opprinnelige folk på det samme territoriet, samer og nordmenn, var det nasjonalstatsideen - ett folk, én stat, ett språk, én rettstenking - som kom til å prege utviklinga utover på 1800-tallet

To av de store i norsk nasjonsbygging, Rudolf Keyser og P. A. Munch, og deres fremstilling av den norrøne, germanske innvandringa til det som seinere skulle bli Norge, (Innvandringsteorien), la etter mitt syn grunnlaget for en langvarig oppfatning av samene som et mindreverdige folk:

-Samene var nordmennene underlegne både i åndelig, fysisk og våpenteknologisk henseende. Derfor var det enkelt og naturlig for den norrøne folkestamme å fortrenge de samiske nomadene til de ytterste utkanter, eller delvis utrydde dem under innvandringa. Der de germanske folkestammene slo seg ned, var det kun de som eide jord og etablerte staten, og samene var trolig nordmennenes første treller.

Hans elev og gode venn, P.A. Munch fulgte opp: *Norge har ingen historisk Tilstedeværelse uden ved Nordmændene, og Nordmændene ingen uden Norge. (...) De vesentlige delene av Landet – dalene og de lavere strøkene var ikke bebyggt før vore Forfædre vandra inn. Thi at der oppe paa Fjeldsletterne maaske vandrede nogle Finner eller Lapper med deres Renhjorder, kan man ikke kalde nogen Bebyggelse*

Innvandringsteorien som sådan ble forlatt etter midten av 1800-tallet, men synet på den kvalitative forskjellen på nordmenn og samer holdt seg. Nordmennene ble i ulike sammenhenger karakterisert som den *herskende Race*, og samene som tilbakestående og gjerne også degenererte. I nord ble Finnmark i 1848 definert som statens eiendom, og i 1902 vedtok Stortinget en lov hvor det ble bestemt at kun norsktalende skulle få kjøpe jord i nevnte fylke. Inn på 1900-tallet var det også norske, rasebiologiske talsmenn, som fremheva den

germanske rasen som overlegen alle andre, og NS-styret ga ut igjen P.A. Munchs storverk fra 1850-tallet – *Det norske folks historie*.

Det er viktig at Sannhetskommisjonen også har klart for seg de rasistiske elementene som grunnlag for fornorskingspolitikken i forhold til samene.

Foredrag 7

Eit glimt frå brennerihistoria på Vestlandet

Jorunn Ingeborg Aarsby

Fredag 16.15-17.00. Rom F1 023

Næringspolitikken fyrst på 1800-talet var prega av overgangen frå merkantilisme til liberalisme. Det fyrste lovvedtaket som omhandla liberaliseringa av norsk næringspolitikk, kom på det fyrste ordentlege Storting i 1816, da det vart vedtatt tre lover som alle galdt brennevinsbrenning. Dette lovverket førte m.a. til at bøndene fekk løyve til å brenne brennevin når dei berre hadde betalt matrikkelskatten.

I 1827 vart det innført nokre nye restriksjonar, og frå dette året skulle det først nærare kontroll med brennevinsbrenninga. Dei som eigde eller brukte matrikulert jord i landdistrikta, kunne framleis brenne, men det kom krav om at alle bønder måtte registrere brennevinskjelane sine hos lensmannen. Dessutan vart brennevinsavgifta løyst frå matrikkelen, og det måtte betalast ei særskilt brennevinsavgift til staten. Lensmennene tok dermed til å føre protokollar over kven som brente, og Finansdepartementet tok til å føre lister over kor mykje som kom inn i brennevinsavgift frå kvar region.

I desse kjeldene finn ein, ikkje uventa, at områda rundt Mjøsa og ved Trondheimsfjorden låg høgt på statistikken over innbetalt brennevinsavgift til staten. Her var det gode jordbruksbygder, og gode vilkår for å dyrke korn og poteter til bruk i brennevinsproduksjonen. Men det var andre regionar som også låg høgt på statistikken over innbetalt brennevinsavgift, m.a. enkelte område på Vestlandet. Finansdepartementets hovudinntektsbøker viser at det gjennom 1830-åra vart innbetalt om lag like store summar i brennevinsavgift frå Sogn som frå Hedmark.

Basert på Finansdepartementets hovudinntektsbøker vil eg gi ei kortfatta oversikt over den omfattande brennevinsproduksjonen som gjekk føre seg i norske bygder gjennom 1830-åra. Og på bakgrunn av enkelte brennevinsprotokollar etter lensmennene i Sogn, vil eg gi eit glimt inn i den lite omtalte brennerihistoria på Vestlandet.

Foredrag 8

Det økonomiske landssvikoppgjøret i Norge etter 1945

Morten Rimstad Bentsen, Oslo skolen

Fredag 16.15-17.00. Rom F1 031

Rettsoppgjøret i Norge etter 1945 ble først og fremst et oppgjør med NS, frontkjemper, torturister og angivere. Langt færre økonomiske saker endte med fallende dom. Foredraget presenterer fire kapitler fra hovedfagsoppgaven "Henleggelse under rettsoppgjøret i Norge. Eksemplene Kristiansand og Helgeland politidistrikt" fra 2004. Undersøkelsen baserer seg på om lag 100 firmaer og bedrifter som utførte tyskerarbeid i Kristiansandsregionen. I tillegg til

bygg- og anleggssektoren kommer transportvirksomhet, fraktfart, sagbruk og varesalg til tyske tjenestesteder. Over 400 saker var rettet mot tyskerarbeidere.

I del 1 presenteres hovedfunn i undersøkelsen fra Kristiansand politidistrikt. Hva var årsakene til at mistanke om økonomisk landssvik ofte ble henlagt?

Del 2 går nærmere inn på 400 saker mot tyskerarbeidere og sjåfører i *Nationalsozialistisches Kraftfahrerkorps* (NSKK). Utvalget har også kvinner som tok kontorarbeid eller var sekretærer for *Sipo*. Hva gjorde at svært mange tyskearbeidere fikk saken henlagt?

Del 3 tar for seg hva slags argumentasjon forsvarerne brukte. Hva gjorde at de mistenkte gikk fri for anklager om å ha utført oppdrag for tyske myndigheter?

Del 4 sammenligner resultatene fra Kristiansand politidistrikt med Helgeland. Hvem ble etterforsket i utvalget på 300 henlagte landssviksaker fra Helgeland?

Hovedfagsoppgaven «Henleggelser under rettsoppgjøret i Norge» er skrevet i tilknytning til Norges Forskningsråds prosjekt «Et rettferdig oppgjør? Rettsoppgjøret i Norge etter 1945», ledet av Hans Fredrik Dahl, Øystein Sørensen, John Elster og Stein Ugelvik Larsen.

Ekskursjoner

Lørdag 2. juni (ca. kl. 16.00 til ca. kl. 18.30)

Ekskursjon 1: Fattig og rik. Byvandring i Kristiansand sentrum

Byvandring i Kristiansand hvor vi besøker de historiske handels- og administrasjonsområdene, i tillegg til fattigkvarterene.

De fleste embetsmenn og kjøpmenn i Kristiansand bodde ut mot havnene. Der lå skipene med kommunikasjon mot Danmark og utlandet, der lå verftene, der lå handelsbodene. Byens liv var i stor grad identisk med livet ved havnen. I Vestre Strandgate skal vi se på de to eneste patrisierhusene som ennå eksisterer før vi fortsetter til Markensgate, som etter hvert ble byens viktigste handelsgate, og som i dag er byens gågate. Turen går videre til Latinskolen og byens katedral. Dagens kirke er den fjerde på samme sted. Den første ble bygd i 1640-årene, like etter bygrunnleggelsen. Derfra drar vi til torvet og får vite hvorfor det ligger akkurat der – og ikke midt i byen slik det var planlagt. Fra byens velstående strøk med handels- og administrasjonsområder går turen til Posebyen og det som tidligere var byens fattigkvarterer.

Kristiansand var regnet som en av de fattigste byene i Norge, og kontrasten mellom rike redere og skippere og de mange som ble støttet av fattigvesenet var stor. Vi vandrer gjennom det som i dag er idylliske Posebyen, en av Kvadraturens store turistattraksjoner og forsøker å sette oss inn i hvordan det så ut da denne bydelen var langt fra idyll, preget av trangboddhet og fattigdom. Bydelen ble unngått av de velstående borgerne, og da et forslag om å legge brostein i noen av gatene ble fremmet, ble det sagt: "Hvorfor skal vi bruke midler i denne delen av byen, hvor jeg og mine aldri setter vår fot".

Vi stopper i en av Posebyens bakgårder og får en smak av 1800-tallets suppekjøkkenmat.

Buss fra UiA til Kvadraturen.

Medvirkende:

Jan Henrik Munksgaard, historiker

Tonje Tjøtta, konservator, Vest-Agder-museet.

Ekskursjon 2: Perspektiver på andre verdenskrig. Tur til Arkivet freds- og menneskerettighetssenter og D/S Hestmanden – Norsk krigsseilmuseum

Første del av ekskursjonen går til den gamle statsarkivbygningen på Bellevue, som ble brukt som Gestapos hovedkvarter i Kristiansand fra januar 1942. Bygget huser i dag Arkivet freds- og menneskerettighetssenter. Andre del av turen går til dampskipet D/S Hestmanden, som i begge verdenskrigene gikk i konvoifart både til Murmansk og i den engelske kanal. Skipet huser i dag Norsk krigsseilmuseum og ligger til kai ved Bredalsholmen.

Arkivet freds- og menneskerettighetssenter

I 1935 fikk sørlandsregionen sitt første statsarkiv på vake Bellevue, rett utenfor Kristiansand sentrum. Ved okkupasjonen i april 1940 ble bygget overtatt av den tyske hæren, og i januar 1942 flyttet det beryktede Gestapo inn. Arkivet ble da forvandlet til en politistasjon med både husfengsel og eget torturrom. I 2001 åpnet Stiftelsen Arkivet sin virksomhet i det samme bygget som Gestapo en gang disponerte. Ved å fortelle husets historie fra andre verdenskrig, har målet siden den gang vært å lære av den for å kunne skape en bedre fremtid. I de siste to årene har Arkivets faste utstilling blitt omgjort, og 1. februar i år åpnet senteret et helt nytt tilbygg under nytt navn. I takt med avstanden til krigen og endringer i narrative om andre verdenskrig, har også Arkivet en dramatisk og innholdsrik historie å fortelle, både om krigens grusomheter og hvordan slike fortellinger kan brukes.

D/S Hestmanden – Norsk krigsseilmuseum

D/S Hestmanden ble bygget ved Laxevaag Maskin & Jernskipsbyggeri i Bergen i 1911. Skipet ble konstruert for kystfart for Vesteraalens Dampskibsselskab og har i fredstid gått norskekysten opp og ned utallige ganger. Etter utenriksfart i begge verdenskrigene med konvoifart både til Murmansk og i den engelske kanal, uten å pådra seg store skader, fikk Hestmanden etter hvert et ry som lykkeskip. I 1980 ble Hestmanden reddet fra opphogging med tanke på restaurering. Hun var da eneste gjenværende skip etter den norske handelsflåten innsats på alliert side. I forbindelse med fredsjubileet i 1995 bevilget Stortinget

de første fem millionene til restaurering, og ga skipet status som nasjonalt krigsminnesmerke. Restaureringsarbeidet pågår fortsatt, men i 2017 kunne Hestmanden likevel åpne dørene for Norsk krigsseilmuseum. Museet formidler den dramatiske historien til de norske krigsseilerne under de to verdenskrigene, og i etterkrigstid.

Buss fra UiA og retur til sentrum.

Medvirkende:

Arkivet:

Eystein Ellingsen, undervisningsleder, Arkivet freds- og menneskerettighetssenter

Georg Kristoffer Berg Fjalsett, formidler, Arkivet freds- og menneskerettighetssenter

D/S Hestmanden – Norsk krigsseilersenter:

Svein Vik Såghus, driftsansvarlig og historiker ved D/S Hestmanden, Vest-Agder-museet

Bjørn Tore Rosendahl, faglig leder for Norsk senter for krigsseilerhistorie, Arkivet freds- og menneskerettighetssenter.

Ekskursjon 3: Setesdalsbanen

Setesdalsbanen gikk opprinnelig mellom Kristiansand og Byglandsfjord. Den smalsporede jernbanestrekningen åpnet offisielt i 1896 og var i drift fram til 1962.

Ekskursjonen innebærer tur med motorvognen "Sulitjelma" fra Grovane til Røyknes stasjon og omvisning på verkstedsområdet.

Setesdalsbanen gikk opprinnelig mellom Kristiansand og Byglandsfjord. Den smalsporede jernbanestrekningen åpnet offisielt i 1896 og var i drift fram til 1962. Fra 1936 og åpningen av Sørlandsbanens normalspor, ble Grovane omlastingsstasjon og utgangspunkt for jernbanestrekningen opp gjennom Setesdal. Til tross for at rivningen av sporet startet umiddelbart etter at siste tog gikk høsten 1962, klarte noen entusiaster å skape tro på at det kunne startes opp en museumsjernbane i nedre del av traseen. De siste kilometerne med spor ned mot Grovane ble bevart, og to år etter startet man kjøring med museumstog. I dag kjører Setesdalsbanen mellom Grovane og stasjonsbygda Røyknes, en strekning på ca. 8 kilometer. Setesdalsbanen er en avdeling i Vest-Agder-museet, og togkjøringen som tilbys publikum i sommersesongen, gjennomføres i hovedsak ved hjelp av dugnadsinnsats fra Setesdalsbanens venner.

På denne ekskursjonen får deltakerne mulighet til å oppleve omlastingstomten på Grovane samt reise tur /retur strekningen mellom Grovane og Røyknes med motorvognen "Sulitjelma".

Turen går langs Otra i et landskap med en rekke kulturminner knyttet til tømmerfløting, kraftutbygging og jernbanedrift. Den dieseldrevne motorvognen kom til Setesdalsbanen i museumstiden. Den ble bygget i 1957 for å transportere passasjerer på Sulitjemabanen og er i dag del av materiellet som brukes til å gi publikum en opplevelse av å reise tilbake i tid.

Buss fra UiA til Grovane stasjon (presis kl. 15.45) og retur til Kristiansand sentrum med ankomst kl. 18.30.

Medvirkende:

Thorunn Lunde, konservator, Vest-Agder-museet

Tom Johansen, kulturminneansvarlig, Vest-Agder-museet.

Ekskursjon 4: Fyr og festninger. Båttur i Kristiansands skjærgård

Båttur med sightseeingbåten M/S Maarten til blant annet fyrene Oksøy og Grønningen og til Fredriksholm festning.

Kristiansands tilblivelse og historie er uløselig knyttet til områdets strategiske beliggenhet like ved Skagerrak. På 1500-tallet var Flekkerøy havn en av de viktigste og mest trafikkerte orlogshavner i den dansk-norske unionen. På øya som i dag heter Gammeløya kom det to generasjoner med festninger, først Flekkerhus festning, etablert i 1555, dernest Christiansø festning, bygd i 1630-årene. I 1655 besluttet man imidlertid å anlegge en ny festning på en holme noen hundre meter lenger nord. Denne fikk navnet Fredriksholm festning etter den daværende kongen, Fredrik 3. På Fredriksholm er en stor del av murverket fortsatt intakt, selv om festningen ble nedlagt allerede i 1804. Etter at kjøpstaden Kristiansand ble grunnlagt i 1641, ca. 8 km nord for Flekkerøy havn, kom det raskt større og mindre forsvarsanlegg nærmere byen. Det største av disse, Christiansholm festning, bygd i årene 1666-72, er i dag en av byens severdigheter.

En annen viktig årsak til Kristiansands grunnleggelse, er at to av Agders lengste elver har sine utløp i området – Otra og Tovdalselva. Utskipingen av tømmer og sagskurd var i flere hundre år den klart viktigste eksportnæringen fra denne delen av landet. Kristiansand ble også med tida en betydelig sjøfartsby.

Ved innseilingsleden sørfra til Kristiansand finner vi to markante fyr, Oksøy og Grønningen. Oksøy fyr ble tent allerede i 1832. Dagens støpejernsfyr fra år 1900 er, med sin høyde på 36 meter, et av de høyeste fyrene i landet. Oksøy er et kystfyr, og det ble bygd som et ledd i å

trygge seilingsleden Nordsjøen-Østersjøen, som gikk via Skagerrak og Kattegat. Grønningen fyr er derimot et innseilingsfyr til Kristiansand. Det stod ferdig i 1878.

Ekskursjonen vil foregå med Kristiansands sightseeing-båt, *M/S Maarten*. Der er det nok av plass både på dekk og inne i salongen. Dybdeforholdene tillater dessverre ikke at båten vår kan legge til land ved noen av fyrene eller festningene. Men anleggene vil sees godt fra sjøen, på nokså nært hold.

Bussavgang fra UiA presis kl. 15.45.

Båtagang fra kai 6 i Vesterhavna, Kristiansand sentrum kl. 16.00.

Medvirkende:

Frans-Arne Stylegar, by- og arealplanlegger, Multiconsult, tidligere fylkeskonservator i Vest-Agder

Terje Sødal, førstelektor, UiA.

Årsmøte HIFO

Fredag kl. 17.15-19.00. Auditorium B1 006

HIFO holder årsmøte under Norske historiedager. Alle medlemmer av HIFO og andre interesserte er velkommen. Sakspapirene er tilgjengelig på HIFOs nettside: www.hifo.no.

Informasjon

Mottakelse og historiequiz

Fredag 1. juni kl. 20.00 inviterer Kristiansand kommune til mottakelse i Kristiansand rådhus. Rådhuset ligger på Øvre torg midt i Kristiansand sentrum. Det blir hilsen ved ordfører Harald Furre, musikalsk innslag samt servering av fingermat og drikke. Påmelding er ikke nødvendig.

Kl. 21.00 blir det historiequiz på Håndverkeren Restaurant & Pub. Håndverkeren ligger også på Øvre torg, ca. 50 meter fra Rådhuset. Quizmastere er Thomas V. H. Hagen og Vidar Fagerheim Kalsås.

Festmiddag

Festmiddagen finner sted lørdag 2. juni på Klubben (Vestre Strandgt. 8). Aperitiff fra kl. 19.30. Det serveres treretters middag. Kveldens toastmastere er Gunhild Aaby og Thomas V. H. Hagen.

Pent antrekk. Påmelding kreves.

Lunsj

Det serveres lunsj i Kafé Kampus fredag, lørdag og søndag (se program for tidspunkter). Det serveres dessuten kaffe på morgenen og i pauser.

Fredag er kiosken ved Kafé Kampus åpen kl. 09.00-14.00.

Transport

Hoveddelen av programmet vil finne sted på UiAs Campus Kristiansand. Fra sentrum tar det omkring 10 minutter med buss. Strekningen trafikkeres av flere ruter med relativt hyppige avganger, blant annet Metro-rutene (M-rutene).

Se AKTs nettsider for mer informasjon om rutetider, priser etc.: <http://akt.no/>

Trådløst nettverk

Det er tilgang til trådløst nettverk på Campus Kristiansand. Nettverket UiAGuest er for gjester. Ansatte og studenter skal benytte eduroam.

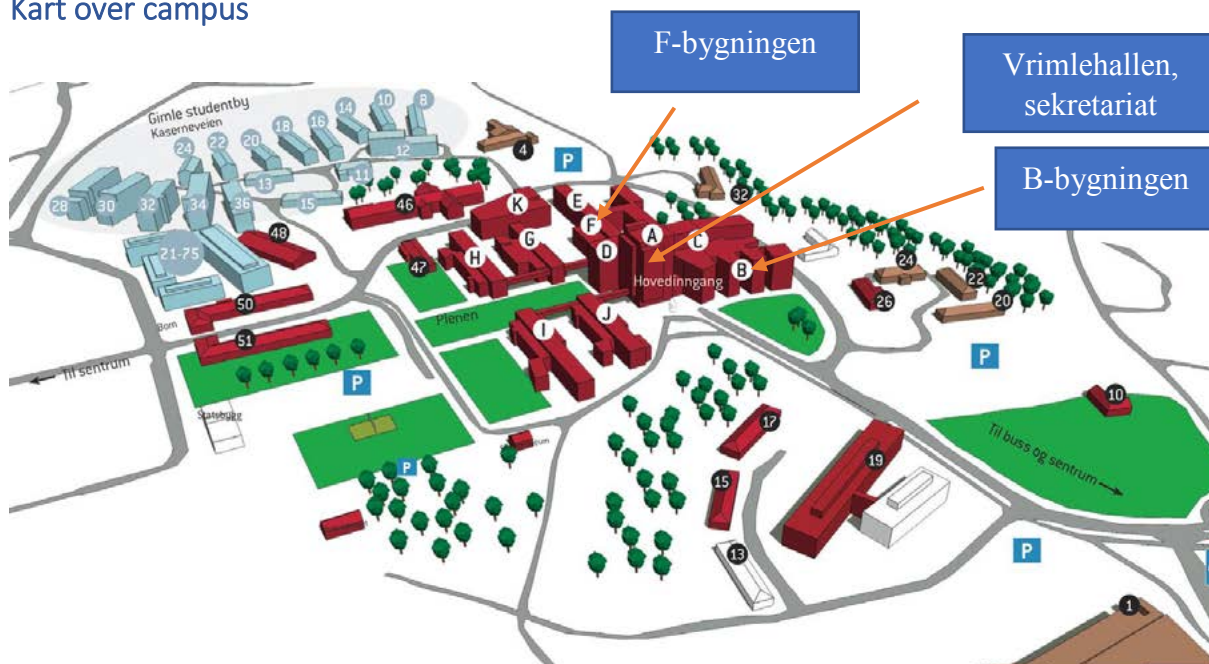
For å få tilgang til gjestenettverket:

1. Klikk på trådløst internett-ikonet i oppgavelinja på din maskin
2. I vinduet du får opp velger du «UiAGuest» og «Koble til» (Connect)
3. Deretter åpner du nettleseren din. Side skal automatisk komme opp.
4. Følg instruksjonen i nettleseren for å opprette din egen konto.

Ytterligere informasjon finnes på UiAs nettsider:

<https://www.uia.no/student/it-hjelp/traadloest-nettverk>

Kart over campus

GIMLEMOEN 25 A-K

A	Henrik Wergelands hus Fellesadministrasjon
B	Auditorier Underetasjen: Østria studentkulturhus
C	Vilhelm Kraggs hall Inngang til: Servicetorget og Universitetsbiblioteket
D	Jacob Aalls hus Underetasjen: Kantine, bokhandel, utgang til plenen 3. og 4. etasje: Undervisningsrom, lesesal, grupperom
E-F	Fakultet for humaniora og pedagogikk Camilla Colletts hus (østfløy i bygg E) Kristian Schjelderups hus (vestfløy i bygg E) Andreas Feragens hus (bygg F)
G	Fakultet for kunsthøgskolen Kirsten Flagstads hus
H	Fakultet for samfunnsvitenskap Eilert Sundts hus
I	Fakultet for helse- og idrettsvitenskap Ketil Moes hus
J	Fakultet for teknologi og realfag Niels Henrik Abels hus
K	Fakultet for kunsthøgskolen Sigurd Køhns hus

ANDRE ADRESSER: GIMLEMOEN

1	Spicheren treningssenter (SiA), undervisningslokaler (UiA), Testlab (UiA), kontorer (Olympiatoppen Sør) og dagligvarebutikk
10	Seniorsenter, Agder vitenskapsakademi
13	Innoventus Sør
15	Grupperom
17	Kontorer
19	Sørlandet kunnskapspark, Handelshøgskolen ved UiA, Agderforskning og eksterne virksomheter
20	Stiften (studentaktiviteter)
22	Alibiet (studentaktiviteter)
24	Studentorganisasjonen (STA)
26	Kontorer
32	SiA - Studentsamskipnaden i Agder, administrasjon
46	Sigrid Undsets hus Avdeling for lærerutdanning
47	Grupperom
48	Jørgen Løvlands hus - undervisningsbygg
50	Kontorer, Ressurssenter for tilrettelegging, helse og mestring: stud.prest, psykososial helsetjeneste og tilretteleggingskontoret for studenter med funksjonsnedsettelse (TSF), NAV: Studier med støtte
51	Fakultet for kunsthøgskolen, TRAFØ, kontorer og grupperom

KASERNEVEIEN

4	Hokus Pokus barnehage
8-36	Studentboliger

OBERSTLØYTNANT OMDALS VEI

21-75	Studentboliger
-------	----------------

Kontaktinformasjon

Praktiske spørsmål rettes til registreringsdesken, studentmedhjelpere (kledd i UiAs T-shirts) eller komiteen (merket med jakkenåler).

Komiteens e-post: norskehistoriedager2018@uia.no

Telefon: 95 21 04 81 (Trond Bjerkås)

Deltagere

Gunhild	Aaby	Hifo Agder
Joakim	Aalmen Markussen	UiT
Thea	Aarbakke	HVL
Jorunn Ingeborg	Aarsby	Sjølvstendig
Steinar	Aas	Nord Universitet
Lars	Aase	Cappelen Damm Akademisk
Nils Ivar	Agøy	USN
Ketil Gjølme	Andersen	Norsk Teknisk Museum
Steinar	Andreassen	UiA/KKG
Per Kristian	Aschim	Presteforeningen
Håvard Brede	Aven	Senter for profesjonsstudier, OsloMet
sverre	bagge	UiB
Morten Rimstad	Bentsen	Bjørnholt videreågende skole
Roald	Berg	UiS
Knut Vegard	Bergem	Cappelen Damm Akademisk
Nora	Birkeland	Den norske historiske forening (HIFO)
Trond	Bjerkås	UiA
Ingeborg	Bjur	Institutt for forsvarsstudier
Fredrik	Bjønnes	Vestfoldmuseene
leonard	Blussé	Leiden University
Stian	Bones	UiT Norges arktiske universitet
Nikolai	Brandal	Høgskulen i Volda
Kenneth	Bratland	Statsarkivet i Bergen / Arkivverket
Eirik	Brazier	USN
Ingunn Folkestad	Breistein	Ansgar Teologiske Høgskole
Melina Antonia	Buns	UiO
Tørres	Båhus	UiA
Synne	Corell	HL-senteret
Sarah	Dahle Hermanstad	NTNU
Thomas	Daltveit Slettebø	UiB
Antoon	de Baets	Universitetet i Groningen
Atle	Døssland	HiVolda
Sylvi	Egelandsaa	
Bent	Ek	Eiker Arkiv
Finn-Einar	Eliassen	USN
Birgitte	Ellefsen	Politihøgskolen
Ingunn	Elvekrok	UiO
Sunniva	Engh	UiO
Finn H.	Eriksen	Selvstendig
Thea	Eriksen	UiA
Trond	Erlien	UiB
Harald	Espeli	Handelshøyskolen BI
Björg	Evjen	UiT
Håkon	Evju	UiO
Carl Fredrik	Feddersen	UiA

Ine	Fintland	Arkivverket
Georg K. Berg	Fjalsett	Arkivet freds- og menneskerettighetssenter
Ingeborg	Fløystad	pensjonist
Charlotta	Forss	Historiska institutionen, Stockholms universitet
Bård	Frydenlund	Eidsvoll 1814
Anne Jorunn	Frøyen	Jærmuseet
Frode	Fyllingsnes	Sund kommune
Tor Egil	Førland	UiO
Kristin Øye	Gjerde	Norsk Oljemuseum
Ellen Ledaal	Gjertsen	Arendal kommune/Arendal historielag
James	Godbolt	USN
Geirr Olav	Gram	UiA
Ragnhild	Green Helgås	HIFO Trøndelag
Kyrre	Groven	Vestlandsforskning
Egil Harald	Grude	senior
Dag	Grønnestad	Fagbokforlaget
Per	Haave	Institutt for helse og samfunn, UiO
Gro	Hagemann	Universitetet i Oslo
Thomas V. H.	Hagen	Hifo Agder
Torleif R.	Hamre	Eidsvoll 1814, Stiftelsen Norsk Folkemuseum
Jan Egil	Hansen	Vest-Agder-museet
Kari Aslaug	Hasle	HiVolda
Håkon	Haugland	Arendal kommune
Sten	Helland	Pensjonist
Ruth	Hemstad	Nasjonalbiblioteket/UiO
Oddmund	Hoel	Høgskulen på Vestlandet - Sogndal
Astrid Marie	Holand	Nord Universitet
Susann	Holmberg	UiO
Solrun	Hommedal	Arkivverket - Statsarkivet i Trondheim
Marthe	Hommerstad	HIFO/Stortingarkivet
Dag	Hundstad	HiVolda
Sondre B.	Hvam	Jærmuseet
Eldar	Høidal	Stiftinga Sunnmøre Museum
Samuel	Høiland	UiA
Ola	Innset	European University Institute
Hilde	Inntjore	UiA
Kjetil	Jakobsen	Nord Universitet
Emil	Johnsen	UiO
Berit Eide	Johnsen	UiA
Thomas	Johnsen	UiA
Nils Martinius	Justvik	UiA
Finn Arne	Jørgensen	UiS
Vidar F.	Kalsås	UiA
Nicola	Karcher	HL-senteret
Wilhelm	Karlsen	Nord Universitet
Knut	Kjeldstadli	UiO
Arnfinn	Kjelland	HiVolda
Ingun Grimstad	Klepp	SIFO OsloMet

Saskia Johanna	Klooster	ARKIVET/NSK
Jon P.	Knudsen	UiA
Jan Thomas	Kobberrød	USN
Karsten	Korbøl	HIFO/UiO
Elisabeth S.	Koren	Norsk Maritimt Museum
Trine Rogg	Korsvik	Kilden kjønnsforskning
Charlie	Krautwald	UiA
Stig Morten	Kristensen	Duoddara Rafe - Pitesamisk senter i Nordland.
Harald	Krøvel	HiVolda
Lena Ingilæ	Landsem	Universitetet i Tromsø
Bjarne	Langseth	
David	Larsson Heidenblad	Historiska institutionen, Lunds universitet
Einar	Lie	UiO
Ellen Cathrine	Lund	UiO
Margit	Løyland	Arkivverket
Roar	Madsen	NTNU
Jørn	Magdahl	Pensjonist
Jakob	Maliks	NTNU
Svenn-Erik	Mamelund	OsloMet - storbyuniversitetet
Glenn	Mangerøy	Fagbokforlaget
Henrik Olav	Mathiesen	UiO
Jan	Messel	OsloMet - SPS
Frank	Meyer	Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek
Kjell Bjørn	Minde	HVL
Ole Georg	Moseng	USN
Christine	Myrvang	Handelshøyskolen BI
Einar	Niemi	Universitetet i Tromsø
Yngve	Nilsen	HVL
Terje	Nomeland	Arkivverket
Kari H.	Nordberg	IKRS, HSN
Per G.	Norseng	Norsk Maritimt Museum/HSN
Hallvard	Notaker	UiO
Vibeke Narverud	Nyborg	USN
Andreas	Nybø	Fagbokforlaget
May-Brith	Ohman Nielsen	Universitetet i Agder
Liv	Olaisen	Ås kommune
Rønning	Ole Martin	Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek
Thomas	Olsen	Arkivverket
Steinar	Pederen	Sami Info
Amund	Pedersen	HIFO
Magne Brekke	Rabben	Institutt for historiske studier, NTNU
Judith	Rainhorn	Université Paris 1 Panthéon-Sorbonne
Liv	Ramskjær	Norges museumsforbund
Anne irene	Riisøy	USN
Harald	Rinde	UiA
Nora	Rodin	Norgeshistorie.no
Hege	Roll-Hansen	HSN
Merethe	Roos	USN

BjørnTore	Rosendahl	ARKIVET freds- og menneskerettighetssenter
Sissel	Rosland	HVL
Tora K.	Rundhovde	UiA
Atle	Røed-Fauske	Landøya ungdomsskole
Thor Inge	Rørvik	UiO
Morten S.	Sagstad	UiA
Erling	Sandmo	UiO
Pål Thonstad	Sandvik	NTNU
Ellen	Schrumpf	USN
Per Kristian	Sebak	Bergens Sjøfartsmuseum
Anne Mette	Seines	UiA
Björg	Seland	UiA
Jorunn	Sem fure	Telemark Museum
Jon	Skeie	frillans
Hilde Gunn	Slottemo	Nord Universitet
Charlotte W.	Soma	UiA
Hilde Leikny	Sommerseth	UiT Norges arktiske universitet
Knut	Sprauten	Nasjonalbiblioteket
Ulrike	Spring	UiO
Bjørn Arne	Steine	Stortinget
Kristian	Steinnes	NTNU
Anne Karine	Stigersand	
Odd Arvid	Storsveen	UiO
Ola Svein	Stugu	NTNU
Eirik Wig	Sundvall	UiA
Maria Antonie	Sæther	NTNU
Sigurd	Sørle	Institutt for forsvarsstudier
Jardar	Sørvoll	OsloMet -- Storbyuniversitetet
Lise Emilie	Talleraas	
Elisabeth	Teige	HiVolda
Ola	Teige	HiVolda
Eivind	Thomassen	UiO
Dag Einar	Thorsen	USN
Gunnar	Thorvaldsen	UiT
Roger	Tronstad	Statsarkivet i Kristiansand
Miriam	Tveit	Nord Universitet
Stein	Tønnesson	PRIO
Frode	Ulvund	UiB
Guido	van Meersbergen	University of Warwick
Camilla	Velle	Vestfoldmuseene IKS
Øystein Lydik I.	Viken	HiVolda
Mette	Vårdal	HiVolda
Astrid	Wale	Nord Universitet
Bjørn	Westlie	OsloMet
Christa	Wirth	UZH/UiA
Elisabetta C	Wolff	UiO
Gunnar	Yttri	HVL
Simen	Zernichow	Arkivet freds- og menneskerettighetssenter

Madeleine Z.	Stenhammer	HiVolda
Victoria	Østerberg	UiA
Birthe Ø.	Kristiansen	Jarlsberg hovedgård
Dag Joar	Østtun	UiA
Morten	Øveraas	UiS
Heidi Anett	Øvergård Beistad	Stiklestad Nasjonale Kultursenter